

01.03.2023

**ANKARA
TİCARET BORSASI
Basın Bürosu**

GÜNLÜK BASIN ÖZETLERİ

**01 Mart 2023
Çarşamba**

RESMÎ GAZETE'DE BUGÜN

01 Mart 2023 Çarşamba

YÜRÜTME VE İDARE BÖLÜMÜ

YÖNETMELİK

— Kadir Has Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik

TEBLİĞLER

— Kurumlar Vergisi Genel Tebliği (Seri No: 1)'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri No: 21)

— 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılında Organize Sanayi Bölgeleri İçinde ve Organize Sanayi Bölgeleri Dışında Açılan Özel Meslekî ve Teknik Anadolu Liselerinde Öğrenim Gören/Görececek Öğrenciler İçin Eğitim ve Öğretim Desteği Verilmesine İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ

KURUL KARARI

— Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun 28/02/2023 Tarihli ve 11682 Sayılı Kararı

YARGI BÖLÜMÜ

ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARI

- Anayasa Mahkemesinin 16/11/2022 Tarihli ve 2019/14623 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 Tarihli ve 2019/41772 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 22/11/2022 Tarihli ve 2020/15593 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 19/1/2023 Tarihli ve 2019/37354 Başvuru Numaralı Kararı
- Anayasa Mahkemesinin 19/1/2023 Tarihli ve 2019/41608 Başvuru Numaralı Kararı

YARGITAY KARARI

— Yargıtay 3. Hukuk Dairesine Ait Karar

DANIŞTAY KARARI

— Danıştay İkinci Dairesine Ait Karar

ARPAÇ VE ÇOMAK'TAN ARDAHAN'A YENİ YATIRIM

Mülkiyeti Ardahan Belediyesine ait olan Karagöl Mahallesi'nde eski Şehirlerarası Otogarı'nın bulunduğu 326 ada 19, 20 ve 21 nolu parseldeki taşınmaz arsalar açık ihale yoluyla satılırken, 22 ve 23 nolu parseldeki taşınmazlara ise alıcı çıkmadı.

28 Şubat 2023 - 17:40 - Güncelleme: 28 Şubat 2023 - 17:56

ARDAHAN ESKİ OTOGAR ARSASI EMİN ELLERDE

Mülkiyeti Ardahan Belediyesine ait olan Karagöl Mahallesi'nde eski Şehirlerarası Otogarı'nın bulunduğu 326 ada 19, 20 ve 21 nolu parseldeki taşınmaz arsalar açık ihale yoluyla satılırken, 22 ve 23 nolu parseldeki taşınmazlara ise alıcı çıkmadı.

İŞ İNSANLARI ARPAÇ VE ÇOMAK, ARDAHAN'A DEĞER KATIYOR

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği Hayvancılık Meclisi Başkan Yardımcısı aynı zamanda Ankara Ticaret Borsası Yönetim Kurulu Üyesi iş insanı Yılmaz Arpaç ile Çomak Besicilik Yönetim Kurulu Başkanı Cavit Çomak, 2886 Sayılı Devlet İhale Yasasının 45. maddesi gereğince açık teklif usulü artırma suretiyle ihale yolu ile satışı yapılan 19, 20 ve 21 nolu parseldeki taşınmaz arsaları satın aldılar.

Ardahan Belediye Başkanlığı Meclis Toplantı Salonunda 17 Şubat 2023 Cuma günü

yapılan açık ihaleye katılarak 19, 20 ve 21 nolu parseldeki taşınmazları satın alan Yılmaz Arpaç ve Cavit Çomak, Ardahan'da kazandıklarını yine Ardahan'da yatırıma çevirmekten dolayı mutlu olduklarını söylediler.

Ardahan başta olmak üzere, Ankara ve birçok ilde yatırımları olan Yılmaz Arpaç ve Cavit Çomak adlı iş insanları, Ardahan Belediyesi tarafından geçtiğimiz günlerde ihaleye çıkarılan taşınmaz arsaları yasal yollarla, alımlarının teri ile kazandıkları para ile aldıklarını belirttiler.

ÇOMAK VE ARPAÇ: ARDAHAN'DA KAZANDIKLARINI YİNE ARDAHAN'DA YATIRIMA ÇEVİRİYORLAR

Buraya yapacakları projelerle kesinlikle doğaya ve imar planına zarar vermeyecek yatırım düşündüklerini belirten Çomak ve Arpaç, Kura Nehrinin güzelliğine yakışacak bir proje düşündüklerini söylediler. Kendilerinin de Ardahanlı olduklarını ve kazandıklarını memleketlerine yatırmanın gururunu yaşadıklarını belirten Ardahanlı iş insanları Cavit Çomak ve Yılmaz Arpaç, buraya yapacakları yatırımın Ardahanlıları, Ardahan doğasını bozmayacak bir yatırım olduğunu belirtirlerken kimsenin bu yönde tereddütlerinin olmamasını istediler.

HAYVANCILIK SEKTÖRÜNE CİDDİ KATKI SUNUYORLAR

Ankara başta olmak üzere ülkenin kırmızı et ihtiyacını karşılamak için Ardahanlı üreticilerden temin ettikleri hayvanları Ardahan'a katma değer katarak güvenli bir şekilde il dışına taşıyan Çomak ve Arpaç Hayvancılık, hem Ardahanlı hayvan tüccarının hem de hayvancılık sektörünün kazanmasına katkı sunuyorlar.

İş insanları Çomak ve Arpaç, bu yatırımdan önce yine Ardahan merkeze bağlı kapalı halk pazarının yanı başında ki arsanın yanında Ardahan Güzçimeni (Kirman) yakınlarında yaptıkları yatırımlarla kazandıklarını memleketlerine yaptıklarına dikkat çekerek, uzun yıllardır Ardahan'da hayvan alış verişi yaptıklarını ve Ardahan'da hayvancılık sektörüne ciddi anlamda katkı sunduklarını sözlerine eklediler.

Deprem birçok üründe rekolteyi vuracak

Deprem bölgesi, Türkiye'nin sebze üretiminin yüzde 8,7'sini, meyve üretiminin yüzde 16,9'unu gerçekleştiriyor. Önlem alınmazsa özellikle bazı meyve türlerinde rekolte ciddi ölçüde düşecek. Ayrıca tarım daha çok köylerde küçük aile işletmelerinde yapıldığı için etkisi çok daha yıkıcı olacak.

İbrahim EKİNCİ

Deprem illeri Türkiye meyve üretiminin yüzde 17'sini gerçekleştiriyor. Malatya kayısı üretiminin, Gaziantep adıyla anılan Antep fıstığının başkenti, üretim merkezi. Hatay Türkiye'de en fazla mandalina üretimi yapılan il, erikte ise Türkiye'nin ikinci büyük üreticisi. Kahramanmaraş, cevizde en önde gelen iller arasında. Türkiye tütün üretiminde Adıyaman ilk sırada. Önlem alınmaz, tarım üretimi bir an önce ayağa kaldırılmazsa, sezonda, özellikle bazı meyve türlerinde rekolte ciddi ölçüde düşecek, fiyatlar yükselecek, gıda sanayi tedarik sıkıntısı çekecek. Deprem nedeniyle büyük zarar gören illerde tarım daha çok küçük aile işletmelerinde, köylerde yapıldığı için, deprem etkisi sanayi ile kıyaslanamayacak ölçüde derin. Durum, hayvancılık alanında da farklı değil. Ancak hayvancılık tarafının gördüğü zarara birçok kez dikkat çekilmesine karşın tarla, bağ, bahçe tarımı yönünden ortaya çıkan riskler de ciddi boyutta.

Bölgenin payı meyvelerde yüzde 17'ye ulaşıyor

TÜİK'in 2022 yılı verilerine göre depremden en çok etkilenen 7 ilin Türkiye toplam tarım alanı içindeki payı yüzde 7 civarında. Ancak ürün yönünden payı

sebzelerde yüzde 8,7, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde yüzde 16,9'a ulaşıyor. Hatay 4 üründe Türkiye'nin en büyük üreticisi, iki üründe ikinci büyük üretici. Malatya, kayısı üretiminde sadece Türkiye'nin değil dünyanın en önde gelen üreticisi. Bu üründen yılda 400 milyon dolara yakın ihracat geliri sağlanıyor. Malatya için "Kayısı göçük altında TMO devreye girsin kayısı alsın" çağrıları yapıldı. Kahramanmaraş ve Gaziantep, (her biri 3,5 milyon dekar) tarımsal alan bakımından en büyük tarım kentleri içinde. Bölge illeri pamuk ve diğer birçok tarımsal üründe önde geliyor. Kahramanmaraş, buğday, kırmızıbiber, çerezlik ayçiçeği, üzüm, ceviz ve kayısı üretiminde önemli bir bölge. Ceviz üretiminde en önde gelen il. Çayır, mera ve yayla bakımından çok zengin olan Kahramanmaraş'ta besicilik faaliyetleri de gelişmiş durumda. 30 bin civarında arı kovanı bulunan Kahramanmaraş, Binboğa balı ile de ünlü.

Hatay birçok meyve ve sebze ilk sırada

2018 tarihli bir akademik çalışmaya göre Hatay, bitkisel üretimde toplam maydanoz, erik, pazı, turunçgiller, marul, havuç, kabak, bezelye, bamya, pamuk, havuç, nane, patlıcan, zeytin, sarımsak, soğan, şalgam, yenidünya ve Trabzon hurması gibi ürünlerde Türkiye genelinde ilk sıralarda yer alıyor. Türkiye'de toplam tarım alanları içinde meyvelik alanın payı yüzde 14,04 iken bu değer Hatay ilinde yüzde 35,43 düzeyinde. Bu alanın 51 bin 841 ha'lık kısmını zeytin alanları oluşturuyor. İlde üretim yapılan sebze alanlarının toplamdaki payı ülke ortalamasının yaklaşık 3 katı üzerinde. MTSO resmi internet sitesindeki bilgilere göre, Malatya'da bitkisel üretim, ağırlıklı olarak kayısıya dayalı. Yıllık ortalama kuru kayısı üretimi 80 ile 100 bin ton civarında. Dünya kuru kayısı piyasasının yüzde 90'ı Türkiye'ye ait. Bunun da yüzde 70'i Malatya'dan karşılanıyor. 2021 yılı itibarıyla Malatya yaş kayısı rekoltesi 391 bin ton, kuru kayısı rekoltesi 86 bin ton düzeyinde gerçekleşti. 2021 yılında ihraç edilen Türkiye kuru kayısı miktarı 90 bin ton, elde edilen gelir ise 348 milyon dolardı. Adıyaman tütün üretiminde birinci sırada. İl, Antep Fıstığı, (20 bin tondan fazla üretimi var) nohut, sarımsak üretiminde de önemli paya sahip.

TZOB: Tarımsal GSYH'nin yüzde 15,1'i afet bölgesinden karşılanıyor

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, bölgenin tarım üretimi içindeki payına ilişkin yaptığı açıklamada şunları belirtmişti: "Ülkemizde Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın yüzde 9,1'i, tarımsal Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın ise yüzde 15,1'i afet bölgesinden karşılanıyor. TÜİK verilerine göre 2022 yılında 23,8 milyon hektar tarım alanının 3,8 milyon hektarı 11 ilimizde bulunuyor ve bu toplam tarım alanlarımızın yüzde 16,1'ine tekabül ediyor. TÜİK verilerine göre 2021 yılında ülkemizin bitkisel üretim değeri 306,3 milyar iken bölgenin bu değere katkısı 64,1 milyar lira ile yüzde 20,9 gibi bir oranla toplam bitkisel üretim değerinin beşte birinden fazlasına karşılık geliyor. Antep fıstığının yüzde 82,7'si, pamuğun yüzde 72,7'si, narenciye'nin yüzde 57,5'i, mısır ve bademin yüzde 33'ü, buğdayın yüzde 19'u ve zeytinin yüzde 16'sı bölgede üretiliyor. Hatay, Türkiye pamuk üretiminin yüzde

8,6'sını tek başına sağlıyor. Hatay, mısırdaki Türkiye üretiminin yüzde 2'sini üretirken, Kahramanmaraş'tan yüzde 3'ü temin ediliyor. Türkiye badem üretiminin yüzde 33'ünün sağlandığı bölgede, bu üretimin yüzde 17,8'i Adıyaman'dan karşılanmaktadır. Bölge, Türkiye Antep fıstığı üretiminden yüzde 82,7 pay alırken, Gaziantep üretiminin yüzde 23,4'ünü, Adıyaman ise yüzde 11,3'ünü karşılıyor. Bölge Türkiye narenciye üretiminin yüzde 57,5'ini sağlarken, Hatay bu üretimin yüzde 20,8'ini tek başına gerçekleştiriyor. Zeytin üretiminde Türkiye'nin yüzde 16'sını gerçekleştiren bölgede Hatay, Türkiye zeytin üretiminden yüzde 4 pay alıyor. Bölgede büyükbaş hayvan sayısı Türkiye toplam sığır varlığının yüzde 12'sini ve küçükbaş hayvan varlığının yüzde 18'ini teşkil ediyor.”

Kasaplar ve üreticiler et ithalatına sıcak bakıyor

Yıllarca et ithalatına karşı çıkan kasaplar ve üreticiler et ithalatının kaçınılmaz hale geldiğini belirtiyor. Antalya TB'nin toplantısında konuşan sektör temsilcileri, hayvan varlığının azalması nedeniyle et üretiminde sıkıntı yaşandığını, Ramazan'da et fiyatının 300 TL'yi bulacağını söylediler.

Fikri CİNOKUR

Hayvan varlığı nedeniyle et ithalatına karşı çıkan kasaplar ve üreticiler, yem ve maliyet artışları nedeniyle et fiyatlarında her gün artış yaşandığını bu nedenle et ithalatının kaçınılmaz olduğu belirtildi. Antalya Ticaret Borsası'nın sektörel toplantısında, et ve süt ile sera üretimindeki son gelişmeler tartışıldı. Antalya Ticaret Borsası (ATB) 5. Meslek Komitesi Üyesi Adnan İngeç, deprem sonrası hayvan varlığında kayıplar yaşandığını, yem fiyatlarının artması, artan girdi maliyetleri nedeniyle besicilerin süt ineklerini kesime göndermesi ve üreticinin üretimden çekilmesi gibi nedenlerle kırmızı ette kriz beklendiğini anımsattı. Hayvan varlığının azalması nedeniyle et üretiminde sıkıntı yaşandığını, Ramazan ayında et fiyatının 300 TL'yi bulabileceğini söyleyen Adnan İngeç, şöyle devam etti: "Ramazan ayında gıda fiyatları iyice artar. Ette bu fiyat artışının daha fazla olacağını düşünüyorum. Yüzde 20, yüzde 30'lara kadar bir artış olur. Etin fiyatı bu Ramazan ayında 300 lirayı bulur. Hatta geçebilir diye de düşünüyorum. Devletin burada katkısı ne kadar olacak? Nasıl olacak? Bu önemli ancak bu deprem olayı devletin elini kolunu bağladı. Bu duruma nasıl bir politika uygulayacaklar bilemiyorum."

“Et ithalatı kaçınılmaz oldu”

Bugün etin kilosunun 250 liraya geldiğini, girdi maliyelerinin çok arttığını, besicinin 80, 100 liraya aldığı yemin 400 liraya yükseldiğini, mazot ve elektrik fiyatları ile işçi maliyetlerinin büyük rakamlara çıktığını anlatan Adnan İngenç, şunları kaydetti:

“Yıllarca üreticiler ve kasaplar olarak et ithalatına karşı çıktık. Et krizi ile karşılaşmamak ve iç piyasayı rahatlatmak için ithal ete mecbur kalıyoruz. Et ithalatına sıcak bakıyoruz. Öyle bir hale geldik ki ithal etin kucağına düştük. Ette zor bir dönem bekleniyor. Deprem bölgesinde ne kadar hayvan telef oldu bilmiyoruz. Çok büyük sıkıntı var. Yurt dışından gelecek olan hayvanda bu fiyatlara geliyor. Çare, ithalat olacak. Maalesef ithal bağımlılığından kurtulamayacağız. Yem fiyatlarında eylüle kadar artış olmayacağı söylendi ancak 15 günde bir zam geliyor. Fiyatlar artıyor ama üreticinin kazandığı bir şey yok.”

“Sütün bedelini et ödüyor”

ATB Yönetim Kurulu Üyesi Hüseyin Simav da konuşmasında sütün ihmal edilmesinin bedelini etin ödediğini söyledi. Yem fiyatları ve girdi maliyetlerinin sürekli artması nedeniyle süt ineklerinin kesime gönderildiğini vurgulayan Simav, süt üretiminin yeterli olmaması nedeniyle daha pahalıya ithal edileceği konusunda defalarca uyardıklarını belirtti. Şu anda süt fiyatının 11,5 TL olduğunu, uzun zamandır sorunların dile getirilmesine rağmen bir çözüm bulunamadığını anlatan Hüseyin Simav, şöyle devam etti: “Sütün ihmal edilmesinin bedelini et ödüyor. Deprem felaketi sonrasında üreticilerin sorunlarının çözümü de sekteye uğradı. Süt fiyatı güncellenmedi, üreticinin gözü artış kararındaydı. Artan maliyetler karşısında zarar eden süt üreticileri ineklerini kesime gönderdi. Önlem alınmaz ise süt krizi yaşanacağı uyarısında bulunmuştuk. Üretimdeki sorunlar nedeniyle süt temininde sıkıntılar baş göstermeye başladı. Damızlık hayvan bulmak bile zorlaştı. Sütün ihmal edilmesinin bedelini et ödüyor.”

Üreticide 19, markette 31 ürünün fiyatı arttı

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, şubat ayında üretici ile market arasındaki en fazla fiyat farkının yüzde 251 ile elmada görüldüğünü belirterek, markette 41 ürünün 31'inde, üreticide ise 33 ürünün 19'unda fiyat artışı olduğunu bildirdi.

Türkiye Ziraat Odaları Birliği (TZOB) Genel Başkanı Şemsi Bayraktar, bu yılın şubat ayında üretici ile market arasındaki fiyat farklılıklarını ve girdi fiyatlarında yaşanan değişimleri değerlendirdi.

Şubat ayında üretici ile market arasındaki fiyat farkının en fazla yüzde 251,6 ile elmada görüldüğünü belirten Bayraktar, “Elmadaki fiyat artışını yüzde 229 ile kuru üzüm, yüzde 218,7 ile limon, yüzde 216,9 ile kırmızı mercimek, yüzde 180,8 ile kuru incir, yüzde 176,3 ile pırasa, yüzde 159,7 ile marul, yüzde 159,6 ile ıspanak, yüzde 150,7 ile maydanoz takip etti. Elma 3,5 kat, kuru üzüm 3,3 kat, limon ve kırmızı mercimek 3,2 kat, kuru incir ve pırasa 2,8 kat, marul ve ıspanak 2,6 kat ve maydanoz ise 2,5 kat fazlaya markette satıldı. Üreticide 5 lira olan elma 17 lira 58 kuruşa, 25 lira olan kuru üzüm 82 lira 24 kuruşa, 5 lira 25 kuruş olan limon 16 lira 73 kuruşa, 13 lira 84 kuruş olan kırmızı mercimek 43 lira 86 kuruşa tüketiciye satıldı.” dedi.

Markette 41 ürünün 31'inde fiyatlar arttı

Şubat ayında markette 41 ürünün 31'inde fiyat artışı, 10'unda fiyat azalışı görüldüğünü söyleyen Bayraktar, markette fiyatı en fazla artan ürün yüzde 29,4 ile domates olduğunu kaydetti. Bayraktar, domatesteki fiyat artışını yüzde 28 ile karnabaharın, yüzde 21,8 ile lahananın, yüzde 20,4 ile dana etinin, yüzde 17,7 ile

patlıcanın takip ettiğini bildirdi. Markette fiyatı en çok azalan ürünün ise yüzde 15,3 ile ıspanak olduğunu açıklayan Bayraktar, ıspanaktaki fiyat düşüşünü yüzde 6,2 ile yeşil mercimeğin, yüzde 6 ile limonun ve yüzde 2,7 ile mısırözü yağının izlediğini aktardı.

Üreticide ise 33 ürünün 19'unda fiyat artışları yaşandığını, 5'inde fiyatların düştüğünü söyleyen Bayraktar, şunları kaydetti: "9 üründe ise fiyat değişimi olmadı. Şubat ayında üreticide fiyatı en çok düşen ürün yüzde 22,5 ile patates oldu. Patatesteki fiyat düşüşünü yüzde 12,5 ile limon, yüzde 8,7 ile lahana, yüzde 6,3 ile maydanoz, yüzde 5,5 ile ıspanak izledi. Üreticide en fazla fiyat artışı yüzde 68,9 ile patlıcanda görüldü. Patlıcandaki fiyat artışını yüzde 67,6 ile kuru soğan, yüzde 57,5 ile karnabahar, yüzde 54,3 ile domates, yüzde 47,8 ile portakal, yüzde 47,4 ile kabak takip etti."

Fiyat değişimlerinin sebepleri

Üreticide patlıcan, domates, kabak ve salatalıkta havaların soğuk gitmesi nedeniyle arzdaki azalmaya bağlı fiyatların arttığını belirten Bayraktar, "Kuru soğanda depodaki ürünlerin azalması ve yeni ürün hasadının başlamamış olması fiyatları artırdı. Portakal, karnabahar, havuç ve pırasada hasadın sonuna gelindiğinden arzdaki azalmadan kaynaklı fiyat yükselişi oldu. Arz ve talepteki değişim et fiyatlarının yükselmesine neden oldu. Patates, limon, beyaz lahana, maydanoz ve ıspanakta arzdaki artışla birlikte ürünlerin fiyatları düştü." diye konuştu.

"Tüm girdilerde fiyatların makul seviyelerde tutulması gerekiyor"

Girdi fiyatlarını da değerlendiren Şemsi Bayraktar, şubat ayında, ocak ayına göre, üre gübresi yüzde 10,5, 20.20.0 kompoze gübresinin yüzde 4,5, kalsiyum amonyum nitrat gübresinin yüzde 3,8, amonyum sülfat gübresinin yüzde 2,2 ve DAP gübresinin yüzde 2,1 düştüğünü bildirdi. Bayraktar, 2022 yılının Şubat ayına göre ise 20.20.0 kompoze gübresinin yüzde 71,2, DAP gübresinin yüzde 44,5, kalsiyum amonyum nitrat gübresinin yüzde 42,4, üre gübresinin yüzde 14,9 ve amonyum sülfat gübresinin de yüzde 1 oranında arttığını söyledi.

Mazot fiyatının aylık olarak yüzde 11,5 düştü, yıllık bazda ise yüzde 38,7 oranında arttığını belirten Bayraktar, devamında şunları kaydetti: "Besi yemi şubat ayında ocak ayına göre yüzde 0,9, süt yemi yüzde 2,7, son bir yılda besi yemi yüzde 59,5, süt yemi ise yüzde 60,7 oranında arttı. Elektrik fiyatları son bir yılda yüzde 23,9 oranında arttı. Gübre fiyatlarında son dört aydır düşüş yaşanmaya devam ediyor. Üretim sezonunda çeşidine göre yüzde 400'leri aşan fiyat artışları, gübre kullanımının azalması ve geçen yıla göre baz yılı etkisiyle yıllık artış yüzde 1 ile yüzde 71,2 aralığında kaldı. Üretim maliyetlerinin düşürülebilmesi için gübre fiyatlarının tekrar artmamasına yönelik tedbirler alınmalıdır. Üreticimiz, verim ve kalite unsuru olan gübreye erişimde sorun yaşamamalıdır. Ürün maliyetinin artmaması, üreticinin mağdur olmaması, üretime darbe vurulmaması için tüm girdilerde de fiyatların makul seviyelerde tutulması gerekmektedir."

Enflasyonun beslediği 2022 büyümesi %5,6

Yüksek enflasyon vatandaşın tüketim harcamalarını öne çekmesine ve hızlandırmasına yol açınca Türkiye ekonomisi son çeyrekte yüzde 3,5, 2022 tamamında yüzde 5,6 büyüdü. Ancak vatandaşın tüketimiyle büyüyen ekonomide emeğin payı yüzde 25,2 ile tarihi en düşük seviyelere geriledi.

Şebnem TURHAN

Türkiye ekonomisi 2022 yılının son çeyreğinde yüzde 3,5 büyüdü ve 2022'nin tamamında büyüme yüzde 5,6 olarak hesaplandı. Hem son çeyrekte hem de yılın tamamında büyümeyi sürükleyen yüksek enflasyon nedeniyle tüketimini öne çeken vatandaşın harcamaları olurken sanayi ve ihracatın son çeyrekte yavaşlayarak büyümenin ivme kaybına yol açması dikkat çekti.

Pandemiden bu yana yüksek enflasyonun gölgesinde yapılan yüksek maaş artışlarına rağmen işgücü ödemelerinin milli gelirden aldığı pay 2022 son çeyrekte yüzde 25,2 ile tarihi en düşük seviyeye inerken 2022 yılında da yüzde 26,5'e geriledi. Emeğin payının giderek azaldığı sermayenin aldığı payın arttığı Türkiye ekonomisinde yaşanan büyük deprem felaketinin enflasyonun hızlanmasına büyümeye de ilk iki çeyrekte negatif etki yapması bekleniyor. 2023'ün tamamı için büyüme beklentileri ise yüzde 2,6-2,8 arası şekilleniyor.

Vatandaş 4. çeyrekte nereye harcadı (milyon TL)

	Harcama	Değ. (%)
Dayanıklı mallar	340.451	110,2
Yarı dayanıklı mallar	305.934	98,4
Dayanıksız mallar	1.103.540	134,7
Hizmetler	1.229.878	112,3

Kişi başı milli gelir 5 yıl sonra 10 bin doları aştı

Türkiye ekonomisi 2022 ilk çeyreğinde yüzde 7,6 ikinci çeyrekte yüzde 7,8 büyüme göstermiş ardından üçüncü çeyrekte büyüme yüzde 4'e yavaşlamıştı. Son çeyrekte ise büyüme yüzde 3,5 olarak gerçekleşti piyasa beklentisi yüzde 3 seviyelerinde bulunuyordu. Yıllık büyüme beklentisi de yüzde 5,2 iken yine beklentinin biraz üzerinde bir büyüme rakamı yakalandı. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre Türkiye ekonomisi 2022 yılında cari fiyatlarla 15 trilyon 6,5 milyar liraya, dolar bazında ise yine cari fiyatlarla 905.5 milyar dolara yükseldi. Kişi başına milli gelir de yüksek enflasyona rağmen dolar/TL kurunun görece yatay seyrettiği 2022 yılında 2017 yılından sonra ilk kez 10 bin doların üzerine çıktı. 2022 yılında kişi başı milli gelir 10 bin 655 dolara yükseldi.

İşgücü ödemelerinin payı en düşük seviyede (%)

	İşgücü ödeme- leri	Net işletme artığı/ karma gelir	Sabit sermaye tüketimi
2019			
3. çeyrek	32,00	50,50	17,50
4. çeyrek	32,00	50,90	17,60
2020			
1. çeyrek	39,10	41,70	20,50
2. çeyrek	37,00	42,80	22,60
3. çeyrek	30,10	54,40	16,90
4. çeyrek	28,80	54,60	17,90
2021			
1. çeyrek	35,50	45,60	20,90
2. çeyrek	32,70	49,40	20,50
3. çeyrek	29,80	54,00	17,20
4. çeyrek	25,80	57,80	17,70
2022			
1. çeyrek	31,50	47,60	22,70
2. çeyrek	25,30	54,40	21,70
3. çeyrek	26,30	54,80	18,50
4. çeyrek	25,20	56,70	19,70

İşgücü ödemelerinin payı 3.6 puan düştü

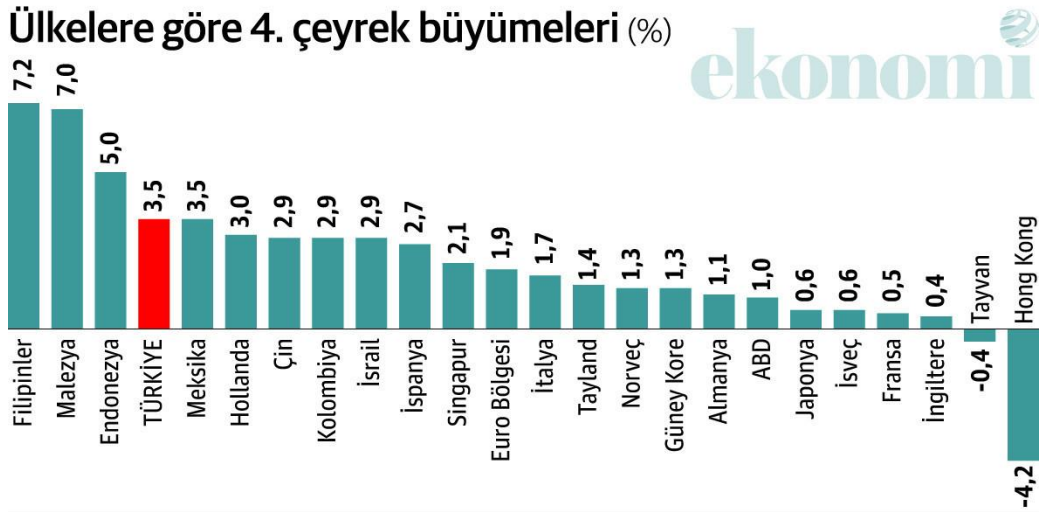
2022'nin son çeyreğinde Türkiye yüzde 3,5'lik büyüme performansı ile son çeyreğinde yüzde 7,2 büyüyen Filipinler, yüzde 7 büyüyen Malezya ve yüzde 5 büyüyen Endonezya'dan sonra dördüncü sırada yer aldı. Yıllık yüzde 5,6'lık büyüme ile de Türkiye yapılan hesaplamalara göre dünyada en hızlı büyüyen ilk 10 ekonomisi arasında bulunuyor. Diğer ülkelere göre daha iyi büyüme performansı gösterse de işgücü ödemelerinin milli gelirden payının son 4 çeyrektir sürekli azalması ve 2022 yılında da 3,6 puan azalması büyümenin kapsayıcılığı tartışmalarına yol açıyor. İşgücü ödemelerinin payı yani emeğin milli gelirden aldığı pay 2022 son çeyreğinde yüzde 25,2 ile tarihi en düşük seviyelerine gerilerken, net işletme artışı/karma gelirin payı yani sermaye payı yüzde 56,7'ye çıktı. 2022 yılında da işgücü ödemelerinin payı yüzde 30,1'den yüzde 26,5'e düştü, net işletme artışı/karma gelirin payı yüzde 52,5'ten yüzde 54,5'e yükseldi.

Enflasyon korkusu harcamaları körükledi

TÜİK verilerine göre milli gelirden harcamalar hesabında vatandaşın enflasyon beklentilerindeki bozulma nedeniyle öne çektiği tüketim harcamaları büyümeyi sırtladı. Özellikle Merkez Bankası indirimleriyle kredi kartı ve kredili mevduat hesaplarındaki düşük faiz oranları vatandaşın tüketimini de körükledi. 2022'nin tamamında vatandaşın tüketimi yüzde 19,7 arttı ve büyümeye 12.08 puan katkı verdi. 2022'nin son çeyreğinde yüzde 16,1 büyüyen vatandaşın tüketiminin ekonominin son çeyrek büyümesini pozitif etkisi 10.34 puan olarak hesaplandı. Yine deprem felaketi sonrası enflasyonda yükselişin hızlanması bekleniyor. Vatandaşın bu beklentiyle harcamalarını öne alması ve düşük faiz ile borçlanmaya devam etmesi ekonomistlerin tahminleri arasında yer alıyor.

Devletin tüketim harcamaları 2022 yılında yüzde 5,16 büyüdü ve 0.69 puan katkı verdi. Son çeyrekte de devlet harcamaları yüzde 9 büyümeye 1.24 puanlık katkı sağladı. Ancak önümüz seçim ayrıca deprem harcamaları da var. İlk çeyrekte devletin tüketim harcamalarının daha hızlı artması ve büyümeye pozitif katkısının yükselmesi öngörülüyor.

Ülkelere göre 4. çeyrek büyümeleri (%)

Dış ticaret son çeyrekte ekonomiyi yavaşlattı

Toplam yatırımlarda makine teçhizat yatırımları büyümesindeki ivme kaybı etkili oldu. İnşaat yatırımlarındaki gerileme 2022 yılında da devam edince toplam yatırımlar 2022'nin tamamında yüzde 2,79 büyüdü, ekonomiye de 0.7 puanlık katkı sağladı. Yine ilk çeyrekte inşaat yatırımlarının hızlanması ve deprem bölgesindeki makine teçhizat yatırımlarının devreye girmesiyle toplam yatırımlarda artışın sürmesi bekleniyor.

İhracatın 2022 yılında yüzde 9,06 büyümesi ve ithalatın da yüzde 7,9 büyüme performansı göstermesi dış ticaretin ekonomiye olumlu katkısının azalmasına neden oldu. 2021 yılında dış ticaretin ekonomik büyümeye neredeyse 5 puana varan katkısının ardından 2022 yılında dış ticaretin pozitif katkısı 0.58 puanda kaldı. 2022'nin son çeyreğinde ise dış ticaretin katkısı negatif oldu. İhracatın yüzde 3,3 daraldığı, ithalatın yüzde 10,2 arttığı 2022 yılı son çeyreğinde dış ticaret Türkiye ekonomisinin 3.11 puan daha az büyümesine yol açtı.

Stok kaybı son hız devam ediyor

Stok azalması ise son hız sürüyor. 2022'nin tamamında stoklardaki düşüşten ekonomik büyümeye 8.45 puan, 2022'nin son çeyreğinde ise 5.61 puan negatif katkı geldi. TÜİK verilerine göre, 2022 yılında büyümeye tarım sektörü yüzde 0,6'lık hızına rağmen 0.04 puanlık katkı verebildi. Tarım 2021 yılında ekonomik büyümeye negatif katkı vererek dikkat çekmişti. Tarım sektörü 2022'nin son çeyreğinde ise yüzde 0,03 daraldı ve son çeyrek performansını 0.02 puan aşağı çekti. 2023 ilk çeyrek ve tamamı için tarım sektöründe beklentiler deprem felaketi sonrası oldukça olumsuz. Tarım ve hayvancılıkta önemli paya sahip bölgedeki felaketin tarım sektöründe küçülmeyi hızlandırması öngörülürken enflasyona da negatif etki yapacak.

Büyümeye 4. çeyrekte kim ne kadar katkı verdi

	Artış (%)	Etkisi (puan)
ÜRETİM		
Tarım	-0,03	-0,02
Sanayi	-3,00	-0,62
İmalat sanayi	-1,60	-0,28
İnşaat	2,00	0,08
Hizmetler	8,60	2,12
Bilgi-iletişim	5,20	0,23
Finans, sigorta	13,40	0,54
Gayrimenkul	4,80	0,34
İdari destek hizmet	9,10	0,49
Kamu yönetimi	4,50	0,45
Diğer hizmet	6,20	0,17
Vergi-sübvansiyon	1,50	-0,17
HARCAMA		
Vatandaşın tüketimi	16,10	10,34
Devletin tüketimi	9,00	1,24
Toplam yatırımlar	2,60	0,64
İhracat	-3,30	-0,83
İthalat	10,20	-2,28
Stoklar	-	-5,61

Sanayiden son çeyrekte daraltıcı etki

Sanayi 2022 yılını yine 2021 yılına göre yavaşlayarak yüzde 3,3'lük büyüme ile tamamladı. Böylece sanayi üretimi büyümeye 0.68 puanlık destek verdi. Dördüncü çeyrekte ise sanayi üretimi özellikle dış pazarlardaki yavaşlamanın da etkisiyle yüzde 3 daraldı ve Türkiye ekonomisinin 0.62 puan daha az büyümesine neden oldu. Bu yılın ilk çeyreğinde ise özellikle depremin yarattığı olumsuzluk ve ihracat pazarlarında henüz tam olarak ivmelenmenin yaşanmamasının etkisiyle sanayi üretiminde ivme kaybının sürmesi bekleniyor.

İnşaatta sert daralma

İnşaat sektörü 2022 yılında 2021 yılında olduğu gibi küçülmesini sürdürdü ancak daha sert bir daralma yaşandı. İnşaat sektörü yüzde 8,41 küçüldü ve 2022 ekonomik büyümesini 0.45 puan gerilettili. Yılın son çeyreğinde ise 5 çeyrektir sürekli daralan inşaat sektörü yüzde 2 büyüdü ve 2022 son çeyrek büyümesini 0.08 katkı verdi. 2023 yılı için ise ekonomistler inşaat sektöründen umutlu. Acı da olsa deprem sonrası

yeniden yapılanma ile özellikle İstanbul'da hızlanan deprem hazırlıkları inşaat sektörünün 2023 yılında pozitif katkı vereceğine işaret ediyor.

Ekonomiye 2.8 puan 'hizmet' etti

Pandemi sonrası hızlı toparlanmasını sürdüren hizmetler sektörü 2022 yılında yüzde 11,75 büyüdü ve ekonomiye 2.8 puanlık katkı vermeyi başardı. 2022 son çeyrekte ise hizmetler sektörü yüzde 8,6'lık büyüme performansı göstererek ekonomiye 2.12 puan pozitif katkı sundu. Ancak bu yılın ilk çeyreğinde hizmetler sektöründe ivme kaybı yaşanması muhtemel. Yine büyük deprem felaketinin hizmetler sektöründe etkili olması bekleniyor.

Finans sektöründe güçlü büyüme

Finans sektörü 2021 yılındaki daralmasının aksine 2022 yılında güçlü bir büyüme gösterdi ve yılın tamamında yüzde 21,82 büyüdü. Bu güçlü büyüme ile finans sektörünün 2022 yılı ekonomik büyümesine katkısı da 0.96 puan oldu. Son çeyrekte ise finans sektörü yüzde 13,4 büyüdü ve 0.54 puan katkı sağladı. Sigorta sektörü deprem nedeniyle ödemelerin yanı sıra risk barındırıyor. Bankaların devreye girmesi, ilk çeyrekte finans sektörünün ivme kaybı yaşasa da büyümeye pozitif katkı verebileceğini gösteriyor. Gayrimenkul, kamu yönetimi, idari destek hizmet faaliyetleri yılın tamamında büyüme göstererek ekonomiye neredeyse 1.5 puanlık pozitif katkı verdi.

Stok kullanımı 8 çeyrektir büyümeyi aşağı çekiyor

Serkan Gönençler - Gedik Yatırım Başekonomisti

GSYH büyümesindeki üçüncü çeyrekte başlayan yavaşlamanın son çeyrekte devam etse de, beklentilerden biraz daha iyi bir büyüme performansı olduğunu görüyoruz. Büyümedeki yavaşlama ihracattaki zayıflıktan kaynaklanırken, iç talep ise gücünü koruyor. Şöyle ki, net dış talep manşet büyüme oranını yüzde 3,3 aşağı çekerken, özel tüketim harcamaları büyümeye yüzde 10,9 oranında katkı vermiş. Ek olarak, devletin tüketim harcamalarının yüzde 1,3, yatırım harcamalarının ise yüzde 0,7'lik katkı verdikleri görülüyor. Stok kullanımı ise, önceki 8 çeyrekte olduğu gibi büyümeyi aşağı çekmiş.

Özetle, ihracatta yaşanan yavaşlamaya rağmen, fiyatların yükseleceği beklentisiyle öne çekilen iç talebin ekonomik aktiviteyi canlı tuttuğunu söyleyebiliriz. Üretim tarafından bakıldığında da, büyümeyi hizmet sektörleri sürüklerken, ihracattaki zayıflığın etkisiyle sanayi sektörünün yüzde 3,0 daraldığını, ilk 9 aylık dönemde yüzde 10 daralan inşaat sektörünün ise son çeyrekte yüzde 2,0 büyüdüğünü görüyoruz.

Bankaların KKM'de yeni formülüne Merkez'den uyarı geldi

Merkez Bankası TL cinsi KKM'nin vadesi dolduğunda müşterisine döviz alıp döviz dönüşümlü KKM öneren bankaları döviz talebini arttırdıkları gerekçesiyle uyardı. Merkez Bankası uygulama sürerse bu tür KKM'lerin döviz dönüşlü kabul edilmeyeceğini belirtti.

Merkez Bankası, Hazine karşı taraflı yani TL cinsi Kur Korumalı Mevduatları (KKM) vadesi geldiğinde dövize çevirip, ertesi gün TCMB karşı taraflı yani döviz dönüşlü dövize dayalı KKM yapan bankalara uyarıda bulundu.

BloombergHT'nin haberine göre; düşük faizli TL cinsi KKM'de vade uzatmayı tercih etmeyen müşterileri bankalar döviz alarak ertesi gün daha yüksek faizli döviz dönüşlü KKM'ye yönlendiriyor. Merkez Bankası da TL'den dövize dönüş işleminin piyasada döviz talebini artırıp kurları baskıladığını belirterek bu uygulamanın devamı halinde bu yolla yapılan işlemlerin TL dönüşüme sayılmayacağını bankalara ilettiler.

Habere göre bazı bankalar, Merkez Bankası'nın son 50 baz puanlık faiz indirimi sonrası yüzde 11,5'a inen ve maliyet avantajı yaratan TL cinsi KKM'yi düz vadeli mevduata dönüştürdüğünde ödeyeceği yüzde 30 faiz yerine döviz dönüşlü KKM'yi tercih ediyor. Her ne kadar döviz dönüşlü KKM'de üst faiz sınırı bulunmasa da bankalar yüzde 18-20 arası mevduat faizi veriyor. Haberde bankaların böylelikle yüzde 13'lere inen kredi faizine rağmen yüzde 22'lerde olan kaynak maliyetlerinin daha da yükselmesini engelleme çabasında olduğu kaydedildi.

BloombergHT'nin haberine göre Merkez Bankası, yaptığı uyarıyla bu yolu tercih eden bankalara döviz talebi yaratan bu harekete devam edildiği takdirde, bankanın maliyeti düşse de yaptığı işlem TL dönüşümü sayılmayacağı için menkul kıymet tutma yükünü azaltmayacağı mesajını verdi.

Yeni konutlarda vatandaşın alınacak katkı payı belirleniyor

Deprem bölgesinde yeni yapılacak konutlara ilişkin vatandaşlardan alınacak katkı miktarının belirlenmesi amacıyla çalışmalar sürüyor. Yeni konutlar için depremzedelerden yaklaşık 1 milyon 575 bin TL ödeme alınması öngörülüyor.

Mehmet KAYA / ANKARA

Büyük kayıplara yol açan deprem felaketinde, yıkılan binaların yerine yapılacak konut ve işyerlerinin teslimine yönelik modelin açıklanması bekleniyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan 309 bin konutun inşa aşamasında olduğunu, nisan ayına kadar 234 bin konutun daha inşaat aşamasına geleceğini açıkladı. Böylelikle köy evleri dahil inşaatına başlanacak toplam konut sayısı 543 bine ulaşacak. Yapılacak konut ve işyerlerinde, felakete uğrayan kişilerden ne kadar bedel alınacağı yapılacak hesaplamalardan sonra açıklanacak. Ayrıca, yasaya göre kamu DASK poliçesi olmayan konutlara afet konutu teslimi yapmak zorunda değil. Ancak şimdiye kadar olan deprem ve diğer felaketlerin tamamında özel kararlar alınarak afet konutları teslimi gerçekleşti. Bunun için de bir kararname çıkarılması bekleniyor.

Konut alanlar konut tutarını ödeyecekler

Afetlerden sonra kamu tarafından üretilen konutlara hak sahipleri belirli bir oranda ödeme yapıyor. Bu ödeme, konutun tam bedeli olabildiği gibi, çeşitli teşviklerle bedel değiştirilebiliyor. Ancak, genellikle birim maliyetler üzerinden belirlenen tutar kadar borçlandırma yapılıyor. Bu bedele altyapı bedelleri dahil edilmiyor. EKONOMİ'de 20 Şubat'ta yayımlanan haberde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın duyurduğu brüt 105 metrekare evin, kamu birim maliyetine göre toplam tutarının 1 milyon 575 bin lira olarak hesaplandığı duyurulmuştu. Yapılacak konutların bu maliyet veya yakın tutarda olması bekleniyor. Hükümet, yaptığı harcamalara ve ihalelere bakarak bir

konut bedeli belirleyecek ve konut alan hak sahipleri ile hak sahibi olmayanlardan bunu tahsil edecek. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 27 Şubat itibariyle hasar tespitinde yüzde 84'e ulaşıldığını; 11 ilde 1 milyon 430 bin 363 bina ve 4 milyon 874 bin 588 bağımsız bölümün incelemesinin tamamlandığını açıkladı. Bunlar içinde 144 bin 595 binanın ağır hasarlı, 34 bin 747 binanın orta hasarlı olduğu belirlendi. Ağır hasarlı bağımsız bölüm 27 Şubat itibariyle 420 bin olarak belirlendi.

Hak sahipliği süreci başladı, vatandaşın başvurması gerekiyor

Doğal afet mevzuatına göre, bir afet sonrasında öncelikli olarak kimlerin hak sahibi olduğu belirleniyor. Bunun için önce ilgili yerdeki mülki amirin veya görevlendireceği kişinin başkanlığında Mahalli Hak Sahipliği Komisyonu oluşturuluyor ve bu komisyon kimlerin hak sahibi olduğunu kayda geçiriyor. Deprem bölgesinde bu süreç geçen hafta başladı. Evleri yıkılan kişilerin başvuru yapması gerekiyor. Hak sahipliği ise çeşitli kurallara tabi. Mevzuata göre, yasal süre içinde başvurmamışlar, kendi veya eşine ait aynı cins hasarsız konut- işyeri-ahır olanlar, kiracılar, vakıf ve dernekler, kaçak yapılar, imar planında sakinçali yerlere ruhsatsız olarak yapılmış yapıların sahipleri, DASK yaptırmamışlar hak sahibi olamıyor. Hak sahipleri ise bu istisnalar hariç şekilde konut, işyeri, ahır ağır hasarlı, yıkık ya da orta hasarlı olanlar, afetten önce ve afet tarihinde mülkiyeti ebeveynine ait ikinci ya da üçüncü konutta oturanlar, iştirak ya da müşterek sahip oldukları konut ya da işyeri hasar görenler, konutları istimlak edilen aileler hak sahibi olabiliyor.

Artan konutlar satılabilir

Hak sahibi olamama hallerinde en sık rastlanan unsur, DASK yaptırmamışlardan oluşuyor. Ancak doğal afet durumlarında, kamu ya düzenleme yaparak, ya da ihtiyaç kadar konut yapıp özel olarak afetzedelere belirli bir ödeme şartıyla vererek genellikle sisteme dahil ediyor. Düzenleme yapılmadan da hak sahiplerinin kullanmadığı haklar, iptaller ve hak sahibi sayısından daha fazla konut üretildiği durumlarda ortaya çıkan fazla konutlar yine belirli şartlarda "artan konut" adı altında satılabilir. Konutlar, TOKİ aracılığıyla yaptırılabilir gibi, konut üretimi için doğrudan ihale de açılabilir. Ayrıca evini kendi yapana yardım veya kredi kullandırılarak ev satın alma modelleri de uygulanabilir. Belirlenen bedeller üzerinden ev alanlar ağır hasar görmüş ya da yakılmış binalar için ilk 2 yılı ödemesiz, kalanı 18 eşit taksitle 20 yıl vadeyle faizsiz olarak borçlarını ödeyebilir. Ağır hasarlı ya da yıkılmış işyerleri için ise ilk 2 yılı ödemesiz, kalan 8 yılı yüzde 4 faizle toplamda 10 yıl vadeli satış yapılıyor. Orta hasarlı konutlarda ise yine 2 yılı ödemesiz 10 yıl vade faizsiz ve işyeri için 2 yılı ödemesiz 5 yıl vade ve yüzde 4 faiz uygulanıyor.

Düzenleme bekleniyor

Türkiye'nin yaşadığı en ağır yıkımlardan biri olan ve 11 ilde, geniş bir coğrafyada etkili olan afet sonrası yapılaşma için bir düzenlemenin çıkması bekleniyor. Konutların hızla yapımı konusunda hükümet istekli olduğunu açıklarken, 10 binin üzerinde konutun yapımına başlanmıştı. Cumhurbaşkanı Erdoğan 1 yıl içinde bölgenin "ayağa kaldırılmasını" planladıklarını açıklamıştı.

Moody's'ten deprem sonrası büyüme tahminine yukarı yönlü güncelleme

Moody's, Türkiye için 2023 büyüme tahminini yüzde 2'den 2,3'e çıkardı. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu, depremin yıktığı bölgelerde yeniden inşa ile birlikte ortaya çıkacak ekonomik aktiviteyi hesaba kattı. 2024 için büyüme tahmini ise yüzde 3'ten yüzde 4'e yükseltildi.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, aralarında Türkiye'nin de olduğu birçok G20 ekonomisi için büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etti.

ABD, Kanada, Euro Bölgesi, Rusya, Hindistan, Meksika ve Türkiye için 2023 reel büyüme projeksiyonlarını anlamlı şekilde yükselten Moody's, Çin için yüzde 4 olan 2023 ve 2024 büyüme tahminlerini yüzde 5'e çıkardı.

Türkiye için 2023 ve 2024 GSYH tahminlerini daha önce açıkladığı yüzde 2 ve 3'ten yüzde 2,3 ve 4'e çıkaran Moody's, Türkiye için büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etmesine neden olarak depremin yıktığı bölgelerde yeniden inşa ile birlikte ortaya çıkacak yeni ekonomik aktiviteyi hesaba kattı.

Moody's yaptığı değerlendirmede, "Yeniden inşanın her yıl yol açacağı yeni ekonomik aktivitenin hızı ve kaynakların nasıl dağıtılabileceği bilinmezler arasında. Bu, maliye ve para politikası desteğinin büyüklüğüne bağlı olacak. Türkiye'deki gelişmeleri izlemeye devam edeceğiz, ekonomik görünüm önümüzdeki aylarda belirsiz olmaya devam edecek" ifadelerini kullandı.

EYT kanun teklifi Meclis'te yasalaştı

Milyonların beklediği Emeklilik Yaşa Takılanlar'a (EYT) ilişkin kanun teklifi TBMM'de yapılan görüşmeler sonucu iktidar ve muhalefetin oylarıyla yasalaştı.

TBMM Genel Kurulu'nda milyonların beklediği Emeklilik Yaşa Takılanlar'a (EYT) ilişkin Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi görüşmelere katılan 395 iktidar ve muhalefet milletvekilinin oyuyla kabul edilerek yasalaştı. Yasa, Resmi Gazete'de yayımlandıktan sora yürürlüğe girecek ve başvurular alınacak.

Kademeli prim gün sayısının 5000 gün olarak düzenlenmesine yönelik CHP, İYİ Parti ve HDP'nin verdiği önergeler ise, AK Parti ve MHP'li milletvekillerinin oylarıyla reddedildi.

Öte yandan yasa teklifinin birinci maddesinde AK Parti'nin kabul edilen önergesiyle değişikliğe gidildi. Yapılan yeni düzenlemeyle emekli olduktan sonra aynı iş yerinde yeniden işe başlama süresi 10 günden 30 güne çıkarıldı. Emekli olduktan sonra aynı iş yerinde 30 gün içinde tekrar işe başlayanlara yüzde 5 prim desteği sağlanacak.

EYT kimleri kapsayacak?

EYT düzenlemesiyle 8 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olup kadınlarda 20, erkeklerde 25 yıl sigortalılık süresini tamamlayanlar emekli olabilecek.

Emekli olabilmek için işe başlama tarihine göre 5 bin ile 5 bin 975 gün arasında değişen prim günü şartını da tamamlamak gerekiyor.

Düzenlemeye ilişkin açıklamalarda bulunan AK Parti Grup Başkanvekili Bülent Turan, "Tüm partilerimizin olumlu katkısıyla, bu akşam yasalaşmasını ümit ediyoruz" dedi.

Milyonlarca vatandaşa emeklilik yolu açan EYT düzenlemesinin yürürlüğe girmesiyle beraber hak sahipleri, emeklilik başvurusunda bulunabilecek.

İlk etapta yaklaşık 2 milyon 250 bin kişinin emekli olmasını sağlayacak düzenlemenin çıkmasının ardından başvuru yapılmasıyla birlikte maaş hakkı da kazanılmış olacak.

EYT başvuruları, kanun teklifinin Meclis'ten geçmesi ve Resmi Gazete'de yürürlüğe girmesiyle birlikte başlayacak. Koşulları yerine getirenler, Süre sınırı olmaksızın, SGK ve e-Devlet'ten başvuru yapabilecek.

EYT düzenlemesinden yararlanmak isteyenler emeklilik için başvuru dilekçesi verecek. Koşulları yerine getirenler, Süre sınırı olmaksızın, SGK ve e-Devlet'ten başvuru yapabilecek.

EYT düzenlemesiyle 8 Eylül 1999 öncesinde sigortalı olup kadınlarda 20, erkeklerde 25 yıl sigortalılık süresini tamamlayanlar emekli olabilecek.

Emekli olabilmek için işe başlama tarihine göre 5 bin ile 5 bin 975 gün arasında değişen prim günü şartını da tamamlamak gerekiyor.

Başvuru nasıl yapılacak?

e-Devlet sistemine giriş yaptıktan sonra 'gelir, aylık ödenek talep belgesinin verilmesi belgesi'ne tıklayın. Ardından sayfada çıkan yeni başvuru sekmesine tıklayın. Tahsis talep türü olarak ise 'yaşlılık aylığını' seçin. SSK kapsamında aylık talep edeceklerin '4A', Bağkur kapsamına girenlerin ise '4B' seçeneğini işaretlemesi gerekiyor. Seçim yaptıktan sonra 'başvur' butonu tıklayın. Maaş ödemesinin yapılacağı bankayı seçtikten sonra açıklama kısmına maaşınızı almak istediğiniz şubeyi yazın. Diğer iletişim bilgilerini de doldurun. 'Aylık alıyor mu?' sorusunu da "evet" veya "hayır" olarak yanıtlayın. Son aşamada 'ileri' butonu ardından 'başvur' butonuna basılarak bilgiler SGK'ya gönderilmiş olacak.

İTÜ'den uyarı deprem bölgesinde tarım alanları koruma altına alınmalı

Ali Ekber YILDIRIM

01 Mart 2023 Çarşamba

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), 6 Şubat 2023 depremlerinden etkilenen 10 ilde uzman isimlerden oluşan bir ekiple sahada yaptığı bilimsel çalışmaları rapor olarak yayınladı. İTÜ Rektörü Prof. Dr. İsmail Koyuncu'nun önsözü ile yayınlanan Ön İnceleme Raporu'nda depremin yıkıcı etkilerinin yanı sıra bundan sonra yapılacak çalışmalarla ilgili çok ayrıntılı bilgiler yer alıyor.

İnşaat mühendisliği, jeoloji mühendisliği, jeofizik mühendisliği, mimarlık gibi alanlardaki uzman isimlerden oluşan İTÜ'lü bilim insanları, gruplar halinde bölgedeki şehirlerde inceleme ve gözlemlerde bulunarak hazırladıkları raporda tarımın bölge ekonomisi için önemi, tarım alanları, mera ve orman sahaları, iklim değişikliği gibi birçok konuda detaylı bilgiler var.

İTÜ'nün kapsamlı raporunun tarımsal üretim potansiyeli ile bundan sonra yapılması gereken çalışmalarla maddeler halinde özetleyerek paylaşıyorum.

Tarım 10 ilin gelişiminde önemli rol oynadı

1- 6 Şubat 2023 depremlerinden etkilenen 10 ilin kentsel büyüme eğilimleri ve dinamikleri incelendiğinde, tarımsal üretim potansiyeli yüksek olan alanlarda yer almaları nedeniyle, tarım sektörünün kentlerin gelişiminde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

2- 1970'lerle birlikte, ülkedeki sanayi yatırımların teşvik edilmesi ve bu bölgelerdeki imalat sanayi kollarının gelişmesi nedeniyle başta Adana olmak üzere, Gaziantep, Diyarbakır, Hatay ve Şanlıurfa'da kırsaldan kentsel alanlara hızlı bir göç süreci yaşanmıştır. 1986'da Adana ve Gaziantep'in Büyükşehir statüsü almalarının ardından, 1993 Diyarbakır ve 2012 yılında ise Şanlıurfa, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illeri de büyükşehir olmuşlardır. Öte yandan, 1995'te Kilis Gaziantep'ten ve 1996'da Osmaniye Adana'dan ayrılarak il olmuşlardır.

3- 1990'lı yıllarda hızlı artış gösteren bu süreç içerisinde, şehirler organize sanayi bölgelerinin geliştiği ana ulaşım arterleri üzerinden birbirine daha da güçlü bağlanan bir kentsel sistem oluşmuştur. Geleneksel kent dokusu, tarihi çekirdek ve etrafında zamanla gelişen az katlı yapılardan oluşan bu şehirler, ilk başlarda tarım, mera ve orman alanlarına doğru yayılım göstermiştir (örn. Adana & Gaziantep). Son 20-30 yıllık süreçte ise, göçle gelen nüfusun konut taleplerini karşılamak, çöküntü ve kaçak yapılaşma alanların rehabilitasyonu, hizmet sektörünün ve donatı alanlarının gelişmesi amacıyla bir yandan iyileştirme, yenileme ve kentsel dönüşüm süreçlerine, bir yandan da kentsel yayılma süreçlerine girmişlerdir. Bu dönem, kent merkezlerinde yüksek katlı yapıların yapıldığı döneme de karşılık gelmektedir.

Tarım arazileri kıt kaynak olarak değerlendirilmeli

4- Bu bölge içerisinde çok sayıda tabiat parkları, milli parklar, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma sahaları, tabiat koruma alanları, ormanlar, büyük ovalar ve meralar bulunmaktadır. Bu alanlar uluslararası anlaşmalar ve ulusal mevzuat gereğince koruma altındadır ve Stratejik Çevresel Değerlendirme Yönetmeliği kapsamında tanımlanmaktadır. Bu illerimizde göçün de etkisiyle enerji, imar ve tarımsal amaçlı yapılar nedeniyle tarım arazileri tarım dışı kullanıma açılmaktadır. Engebeli alanlardaki mutlak tarım arazileri hem toprak yapısı (meyilli arazi, erozyon vb.) hem de iklim koşulları dolayısı ile kısıtlıdır, bu nedenle kıt kaynak olarak değerlendirilmelidir.

Mera ve ormanlar korunmalı

5- Bitki üretiminin olmadığı araziler mera olarak etkin bir şekilde kullanılmaktadır. Bitkisel üretime alternatif olarak gelişen hayvancılığın değişen iklim koşullarında devam etmesi ulusal gıda güvenliğinde önemli pay sahibi olması beklenmektedir.

6- Değişen iklim koşulları altında bölge nüfusunun gıda ihtiyacının karşılanabilmesi için, diğer sektörler ile birlikte bütünleşik arazi kullanım planlama çalışmaları yapılması ve kıt kaynak konumundaki büyük ova topraklarının korunması sağlanmalıdır.

7- Bölgedeki orman örtüsü hem iklim değişikliğinin etkilerinin azaltılmasında hem de iklim değişikliğine karşı mücadele edilmesinde çok önemli rol oynamaktadır.

8- Depremden etkilenen 10 ilin gelişim süreçlerine paralel olarak, üretim ve sektörel yapı anlamında da birbirini destekleyen bütünleşik bir kurgu üzerinden gelişme yaşandığı bilinmektedir. Bölgenin tarım potansiyeli, Diyarbakır'daki Ar-Ge yatırımları ve Gaziantep'teki lojistik altyapısıyla yenilikçi yaklaşımları benimseyen, rekabet gücünü artırıcı ve bölgenin bütününde kalkınmayı destekleyici şekilde planlanmıştır.

İmalat ve yüksek teknoloji sektörleri gelişiyor

9- Bu bölgede, imalat ve yüksek teknoloji sektörlerinin de hızla geliştiği görülmektedir. Depremden etkilenen 10 ilin GSYİH (Gayrisafi Yurt İçi Hasıla)'dan aldığı toplam pay yüzde 9,3 oranındadır. İlk sırada yüzde 31,2 ile sanayi sektörü, yüzde 14,3 ile tarım sektörü ve yüzde 11,5 ile hizmet sektörü yer almaktadır (TÜİK, 2021).

10- Türkiye'de Eurostat imalat sektörleri teknolojideki uzmanlaşmalarına göre incelendiğinde orta-yüksek teknolojili sektörlerdeki firma sayısının baskın olduğu ilçe sayısı 15'tir. Az sayıdaki bu ilçeler arasında afet bölgesinde yer alan Kayapınar (Diyarbakır) bulunmaktadır. Orta-düşük teknolojili sektörlerdeki firmaların bulunduğu ilçeler arasında Pozantı (Adana) afet bölgesinde yer almaktadır.

11- Gıda sektöründe faaliyet gösteren firma sayısının en fazla olduğu ilçeler incelendiğinde, 369 firma ile Şehitkamil (Gaziantep) ve 299 firma ile Seyhan (Adana) ilçelerinin afet bölgesinde konumlandığı görülmektedir. Benzer şekilde, Yüreğir, Tarsus, Sarıçam (Adana), Antakya (Hatay), Onikişubat, Dulkadiroğlu (Kahramanmaraş), Kilis Merkez, Şahinbey, Nizip (Gaziantep), Adıyaman Merkez, Eyyübiye (Şanlıurfa), Yeşilyurt, Battalgazi (Malatya) ilçeleri de gıda sektöründe önde gelen ilçeler arasında sayılabilir.

Tarım alanlarında yapılaşmaya izin verilmemeli

12- 6 Şubat 2023 depremlerinde etkilenen bölgelerde kentin yeniden yapılanması sürecini de içerecek şekilde "afet sonrası iyileştirme ve kalkınma planı" hayata geçirilmeli, yeniden yapılanma süreci başlatılmalıdır.

13- Doğal tehlikeler karşısında yaşanan büyük yıkımların temel nedenlerinden birisi kentlerin doğal eşikleri aşmış olmasından kaynaklanmaktadır. Jeolojik açıdan sakıncalı alanlar, verimli tarım alanları, su kaynakları, ekolojik hassas alanlar, dere yatakları, taşkın ve heyelan alanları gibi doğal eşikler yeniden yapılanma sürecinde esas alınmalı, yeni planlama sürecinde kültür varlıkları hariç bu alanlarda yapılaşmalara izin verilmemelidir.

14- Sosyal, ekolojik ve ekonomik bakımdan yüksek maliyetli kentsel büyüme süreçlerine neden olan, kentsel ihtiyaçların ötesinde ve kentin taşıma kapasitesini aşan mekânsal yayılmayı destekleyen planlama yaklaşımından kaçınılmalıdır.

15- Kentleri, sadece yeni ve depreme dayanıklı geçici ve kalıcı deprem konutlarının inşasından öte düşünmeli, altyapı ve tüm işlev alanları ile birlikte sürdürülebilir ve dayanıklı yaşam alanları planlanmalıdır.

Doğaya, insana saygılı, iklim duyarlı yerleşimler olmalı

16- Yeni yerleşim alanları yer seçimi ve inşaa sürecinde mevcut makroform ile sosyo-kültürel, mekânsal ve ekonomik ilişkisi göz ardı edilmemeli, doğal eşikler hassasiyetle dikkate alınmalıdır. Yeniden yapılanma sürecinde, tek tip yapılar yerine depremden

zarar gören illerin sosyal ve kültürel yapısının yansıması olan geleneksel kent dokusunun değerlerini referans alan çağdaş mimari tasarımlar önerilmelidir. Yeterli açık alan ve sosyal altyapı alanına sahip, evrensel tasarım normlarında, doğaya ve insana saygılı yerleşmeler olarak planlanmalı ve tasarlanmalıdır.

17- Mevcut kentsel dönüşüm/yenileme uygulamaları düşünüldüğünde, artık kentsel dönüşüm proje ve uygulamalarında temel motivasyonun, sadece ekonomik değer üretmek üzerine değil, toplumsal, çevresel ve ekolojik faydaları da kapsayan toplam değer üretmek üzerine olmalıdır.

18- Deprem bölgesindeki illerde yeniden yapılanma sürecinde iklime duyarlı tasarım ve enerji verimliliği gibi kriterler gözetilmelidir.

19- Yeniden yapılanma sürecinde iklim değişikliği ve doğal afetlerin olası etkilerinin üstyapı ve altyapı üzerindeki olası zararları en aza indirmek hedeflenmelidir.

Özetle, İstanbul Teknik Üniversitesi'nin sadece kısa bir özetini paylaştığımız bu rapor hem merkezi hem yerel yönetimler tarafından çok dikkatle okunmalı ve bilimsel öneriler yerine getirilmeli. Emeği geçen tüm uzmanları, bilim insanlarını kutluyorum.

Söz Tarımında

Sözcü televizyonu bugün yayına başladı. Merve Ekinci ile hafta içi her gün saat 15.10'da Söz Tarımında programında Sözcü televizyonunda tarımı tüm yönleriyle konuşacağız.

İmar affı bir daha gündeme getirilmemeli

İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Ön İnceleme Raporu'nda Kamu politikaları ve mevzuata ilişkin önemli değerlendirmeler var. Bu değerlendirmeler özetle şöyle:

-Bilimsel temele dayanmayan imar affı, imar barışı gibi mühendislik hizmeti almamış, sağlıksız ve güvensiz yapı stokunu yasallaştıran düzenlemelere son verilmelidir.

- Geleceğin kentlerinin afetlere karşı dirençli olabilmesi için imar affı bir daha kamuoyu gündemine getirilmemelidir.

- Ülkemiz planlama ve imar mevzuatında 30'dan fazla kanun ve yönetmelik; çokça kurumun plan yapma ve onaylama yetkisi bulunmaktadır. Bu durum bütüncül kent ve bölge planlama süreçlerini zedelemektedir. Planlamada artan merkezileşme eğiliminin aksine, kent ve bölge planlamasında yerel yönetimleri etkin kullanan, yalın, mevzi ve parçacıl uygulamalara son veren çağdaş bir imar mevzuatı düzenlenmelidir.

- Bilimsel temeli olmayan, Merkezi Yönetim Organlarınca ya da Yerel Yönetim Meclislerince imar planlarına yapılan müdahaleler kısıtlanmalı, plan müellifinin görüşü olmadan plan değişikliklerine izin verilmemelidir.
- Etkin bir imar yasası kadar yapılaşma süreçlerinde etkin denetim mekanizmaları yaşama geçirilmelidir.
- Kentlerin imar planları bilimsel temellere dayanan, yerel yönetimleri, üniversiteleri ve STK'ları dahil eden, katılımcı ve şeffaf süreçler içinde yeniden ele alınmalıdır.
- Ülkemizde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem felaketi ile dezavantajlı kişilerin sayısı geçmiş yıllara göre hızla artmış, konut ve donatı alanlarının zarar görmesi ile dezavantajlı grupların toplumdaki diğer bireylere göre konuta erişim konusunda ekonomik durumları (yoksulluk) daha da hassaslaşmıştır. Toplumsal bir gerçek olan dezavantajlılık ile ilgili yerel ve ulusal düzeyde kamu politikaları geliştirilmelidir.

Deprem bölgesinde nitelikli tarım imkânı

Şeref OĞUZ

01 Mart 2023 Çarşamba

Kahramanmaraş'tayız. Bölge sanayiinin depremde aldığı yaraları yerinde inceliyoruz. Olası 9 şiddetinde deprem için tasarlanmış Borsa binasındayız. Sanayi Bakan Yardımcısı Hasan Büyükdede; elindeki rapordan söz ediyor; "Depremde Etkilenen 11 İlde İmalat Sanayine Ait Genel Görünüm."

Raporun tarım bölümünde dikkati çeken nokta şu; depremde zarar gören 11 il geneline ait GSYH'nin %8,6'sı tarım, %30,5'i sanayi, %18,5'i toptan ve perakende ticaret, ulaştırma, depolama, konaklama ve yiyecek sektörüne ait. Bu da gösteriyor ki deprem bölgesi, ülke geneline büyük katkı sağlıyor.

Bu noktada normalleşme süreci için şunlar akla geliyor; 1-Bölge insanının kendi coğrafyasında normalleşmesi sağlanmalı. 2-Öncelikle barınma sorunu çözülmeli. 3-Tahrip olan tarım ve hayvancılık için farklı zihin yapısıyla yeniden yapılanma sağlanmalı. 4-Bölgeye has özel teşvik sistemi kurulmalı.

Mademki hayvanlar telef, araziler tahrip olmuştur, o halde bölgede devlet, büyük çiftlikler ve üretim plantasyonları kurmak için doğal bir alan oluşmuştur. Araziler pekâlâ bütünleştirilebilir ki bu da ölçek ekonomisi sayesinde verimlilik sağlar. Üreticiler, kooperatifleştirilerek güç birliği sayesinde zenginleşir.

İKİ SORU İKİ CEVAP

Neler yapılabilir?

Geçimlik tarım yerine teknolojinin de sürece dâhil edildiği endüstriyel tarım projeleri hayata geçirilebilir. Çiftçiye tarım ve hayvancılığı sürdürebilsin diye tohum, gübre, mazot, ilaç ve kredi desteği, arazi bütünleştirmek ve kooperatifleşmek şartıyla verilebilir.

Neler yapılmamalı?

Şu anda enkaza dönmüş köyler, dağılmış ağıllar, şimdiki yapılarıyla yenilenmemeli... Deprem, yine sallayacaksa, fay hatları üzerinde tesis kurulmamalı. Tarımsal yıkımı pansumanla eski haline getirmemeli. Bu yıkım, yeniden yapılanma için bizlere fırsat ve zenginlik alanları oluşturabilmeli.

NOT

TARIMDA DEPREM DÖNÜŞÜMÜ ŞART

Bu tablo; deprem bölgesindeki 11 ilin tarım sektöründeki ağırlığını ve GSYH içindeki payını gösteriyor. Türkiye genelinde 44,7 milyar \$'lık tarım katma değerinden 6,8 milyar \$'ı bölgeye ait. Görünen o ki tarım alanında bölgeyi yeniden inşa ederken eskiyi tamir yerine, yeniyi inşa etmek gerekecek.

Bu durumda bölgenin hem kendi habitatına hem de ülke ekonomisine; ölçek, teknoloji, bilim temelli, veriye dayalı, geleneksel ile geleceksel modellerin uyumuyla son derece fazla katma değer katacağıdır.

Bizi tarım iyileştirecek

Mine ATAMAN

01 Mart 2023 Çarşamba

6 Şubat Pazartesi sabah 04:17’de 11 ilde hayat durdu. Kentler yıkıldı, köyler sallandı ama yıkılmadı, üretici ülke kalkınması için tarlaya indi bile. Bazı kurumların müdahalede gerektiği kadar hızlı olamadığı tartışılıyor. Hızlı aksiyon alan kurumlar, STK’lar var.

Mesela, Orman Genel Müdürlüğü, kendi personeli, yapıları depremde etkilenmesine rağmen saat 5:18’de tüm ülkedeki birimlerini teyakkuza geçirdi. Olası depremde ihtiyaç duyulacak yakacak odunları, karavan ve jeneratörleri bölgeye gönderdi.

Birileri onay, emir beklerken OGM insani durumlarda olması gerekeni yapıp inisiyatif kullandı. Tarımın yüzde 16’sının olduğu bölgede üretim yapılabilecek mi, gıda fiyatları artacak mı, çiftçiler üretimi bırakacak mı? Depremin tarım ekonomisine etkisi ne olacak?... Sorular endişe yaratırken, cevaplarını bulmak henüz mümkün değil.

Tarım takvimi hızla işlese de ortada veri yok. İnsani yıkımın altından kalkmaya çalışan bölge, bitkisel üretimin yüzde 20’sini yapabilecek mi? 300 bine yakın çiftçi de, tarlada çalışacak işçi de yok, olanlar keder yüklü. Tarlada hayat da yas da 24 saat 365 gün. 35.8 milyon dekarlık alanda kim yabancı ot temizliği yapacak, kim traktör kullanacak, kim fide hazırlayacak?

Hatay’ın en büyük çiftçilerinden ziraat mühendisi Bülent Mıstıkoğlu deprem sonrası toprağa ilk mısır tohumlarını umutla attı. Ekimin can suyu gözyaşıyla verildi bu yıl. Acısı büyük olsa da hâlâ toprağa sığınıyor çiftçi. Mıstıkoğlu, “Personel yok, olsa da suyu nasıl vereceğiz kanallar hasarlı. Depolarda tonlarca mısır, gübre telef oldu.

Zarar ziyan işler acısı, elektrikler sürekli kesiliyor, traktörlerin çoğu kullanılamaz halde, seralar ısıtılamıyor” derken, “Birçok üreticinin ekim yapmaya takatinin kalmadığını” ifade ediyor. Çiftçi borçları ertelense de hâlâ önemli bir sorun.

Üreticilerden biri “Borç ödeme ahlakı ne olacak bilmiyoruz, henüz şoku atlatamadık” diyor.

Frankfurt School Of Finance Management Tarım Direktörü İbrahim Oğuz’a, tarımdaki depremi sordum. “Tarımsal sürdürülebilirlikten bahsetmek için depremin, üreticilere ve değer zincirine verdiği hasarı ortaya koymak lazım. Tarıma gübre, ilaç, tohum sağlayan tedarik zinciri de yerle bir oldu. Göç etmeyen üreticinin iradesi ve devletin desteği bölge, hatta Türk tarımın geleceğini belirleyecek.

Tarım, bölgede toparlanmanın katalizörü olacaktır” diyor. Oğuz’a göre “Öz kaynaklarını yitirmiş çiftçi, üretim için gerekli finansmanı nasıl sağlayacak? Tarım ve Orman Bakanlığı’nın öncülüğünde bölgesel “Tarımsal Üretim Aksiyon Planlarının” yapılması gerekir. Girdi üreten firmalar, finans sektörü, kredi garanti fonu ile eşgüdümlü aksiyonlar alınabilir.

Yurt dışı fonlarla birlikte tüm kaynaklar “üretme iradesine” dönüştürebilir.” Tarımın paydaşlarının iyileşme sürecine katkısı çok kıymetli olsa da devlet hâlâ en büyük aktör. “Toparlanma stratejisi” bu yıl ve gelecek yıllarda ekmeği kaç liraya yiyeceğimizi belirleyecek.

Deprem tarıma bölgesel etkisi, deprem sahtekârlarının hezeyanıyla birleşirse ekmek 20 lira olabilir. Kasaplar bir haftalığına kepenk indirmeye hazırlanıyor. Çiftçinin elini tutmak, yanında, yakınında olmak, tam bu nedenle her zamankinden daha elzem. Zira, tarım iyileşirse bölge iyileşir...

İyi büyüdük!

Alaattin AKTAŞ

01 Mart 2023 Çarşamba

✓ Türkiye ekonomisi geçen yıl öngörülenden hızlı büyüdü.

✓ Dolar adeta sabitlendiği için kişi başına gelir de yeniden 10 bin doların üstüne çıktı.

✓ Ama diğer yandan işgücü ödemelerinin payı çok aşağılara indi. Bu oranın bu yıl daha da gerilemesi beklenmeli.

Hem yılın tümü için öngörülen yüzde 5'lik oran aşıldı, hem son çeyrek için tahmin edilen oran... Türkiye ekonomisi 2022 yılında yüzde 5.6 büyüdü, son çeyrekteki oran da yüzde 3.5 olarak gerçekleşti.

2022 yılına ilişkin GSYH artış hedefi yüzde 5 düzeyindeydi, son çeyrekte ise tabii ki somut bir değer ortaya konulmamakla birlikte yüzde 3'ten daha düşük bir artış bekleniyordu. Yani iyi büyüdük, tahminlerin üstünde büyüdük...

Dolar kurunu da ağustostan beri sabit tutunca ortalamayı aşağı çekme şansı yakaladık ve bu sayede kişi başına gelir de dört yıl aradan sonra yeniden 10 bin dolar sınırının üstüne çıktı.

Son olarak 2017'de 10.696 dolarla 10 bin sınırının üstünde oluşan kişi başına gelir, geçen yıl da 10.665 dolar olarak gerçekleşti.

Kişi başına gelir (\$)

2000	4.249
2001	3.108
2002	3.608
2003	4.739
2004	6.021
2005	7.376
2006	7.971
2007	9.735
2008	11.018
2009	9.044
2010	10.629
2011	11.289
2012	11.675
2013	12.582
2014	12.178
2015	11.085
2016	10.964
2017	10.696
2018	9.793
2019	9.195
2020	8.600
2021	9.592
2022	10.655

Kişi başına gelir arttı artmaya da bunun dağılımına ilişkin en temel göstergelerden sayılan işgücü ödemelerinin payı aynı doğrultuda bir iyileşmeye işaret etmedi, hatta tam tersi oldu. İşgücü ödemelerinin gayrisafi katma değer içinde 2021 yılında yüzde 30.1 olan payı geçen yıl yüzde 26.5'e geriledi. Hatta bu pay geçen yılın son çeyreğinde yüzde 25.2 düzeyine kadar indi.

Yani çalışanın payına bu büyümeden pek bir şey düşmedi.

Bu yıl ne olacak?

GSYH'nin 2022 gerçekleşmesine ilişkin tüm detaylar [haber](#) sayfalarımızda geniş bir şekilde yer alıyor. O yüzden tekrara gerek yok.

Bizim bu yıla odaklanmamız, bu yıla bakmamız gerek.

Orta vadeli programa göre 2023 yılının büyüme hızı hedefi de yüzde 5. Yaşanan deprem felaketinin bu orana ulaşmayı engelleyeceği pek sanılmıyor. Bölgedeki üretim tabii ki bir kesintiye uğrayacak ama bunun payı Türkiye ölçeğinde çok fazla

değil. Kaldı ki yapılmak zorunda olunan yatırımlar da bir anlamda üretim hacmi doğuracak.

Dolayısıyla büyüme hızı açısından 2023'e ilişkin bir kaygı yok. Ama her ne kadar geçen yıl olumlu gelişse de, kur baskılandığı için öyle görünse de, kişi başına geliri buralarda tutmak, yeniden 10 bin doların altına inmesini önlemek pek kolay olmayacak. 2022 için 16.57 düzeyinde oluşan yıllık ortalama dolar kuru biraz önce belirttiğim gibi biraz da yapay bir şekilde oralarda kaldı. 2023 için seçime kadar da şimdiki kur korunacak gibi ama sonrası meçhul. Gerçi seçim sonrası için Türkiye'de meçhul olmayan ne var ki!

Kişi başına gelir tabii ki önemli bir gösterge. Ama gelirin nasıl dağıldığına ilişkin daha somut başka bir gösterge var. Kişi başına gelir çok yüksek olsa bile bu iyi dağılmıyorsa ne anlamı var ki!

Geçen yıl yüzde 26'lara kadar gerilediğini belirttiğim işgücünün payı işte bu açıdan önemli. Bu gösterge, kişi başına gelirin adeta ete kemiğe bürünmüş hali! Bu oran muhtemeldir ki bu yıl daha da aşağılara gidecek. Deprem dolayısıyla yaşanan iç göç dalgası, işsizliği ve bağlı olarak reel gelirleri aşağı çekecek. Zaten mevcut tablo bile yeterince olumsuz, öyle anlaşıyor ki bu olumsuzluk daha da artacak.

Ekonomi büyüdü emeğin payı geriledi

Naki BAKIR

01 Mart 2023 Çarşamba

Türkiye ekonomisi 2022 yılının son çeyreğinde önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 3,5 büyüdü; yılın tümündeki büyüme ise yüzde 5,6 olarak gerçekleşti. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2022 yılı 4'üncü çeyrek gayri safi yurt içi hasıla (GSYH) gelişmelerini açıkladı.

Üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH, 2022'nin tümünde 2021'e göre yüzde 107 artarak 15 trilyon 6 milyar 574 milyon TL oldu. Milli gelirin ABD doları cinsinden tutarı da 905 milyar 501 milyon dolar olarak hesaplandı. 2022'nin ilk üç çeyreğine ilişkin daha önce açıklanan büyüme oranları yeniden hesaplandı.

GELİR YÖNTEMİYLE GSYH BİLEŞENLERİNİN GAYRİ SAFİ KATMA DEĞERDEKİ PAYI (CARİ FİYATLARLA; MİLYAR TL)							
	Büyüme (%)	İş gücü Ödemeleri	Net işletme artışı/ Karma gelir	GSYH	Gayri Safi Katma Değer	Emeğin Payı (%)	Sermayenin Payı (%)
2016-I	4,8	203,8	206,9	567,9	503,3	40,5	41,1
2016-II	4,9	213	258,4	635,6	562,8	37,8	45,9
2016-III	-0,8	210,3	292,3	670,5	595,4	35,3	45,9
2016-IV	4,2	213,1	342,2	752,6	655,4	32,5	52,2
2016 Yıllık	3,2	840,2	1.099,8	2.626,6	2.316,9	36,3	47,5
2017	7,4	947	1.386,2	3.133,7	2.779,8	34,1	49,9
2018	2,8	1.129,0	1.666,9	3.758,8	3.369,6	33,5	49,5
2019	0,9	1.350,5	1.840,0	4.311,7	3.881,9	34,8	47,4
2020	1,9	1.478,6	2.218,5	5.048,2	4.487,7	32,9	49,4
2021	11,4	1.947,9	3.403,0	7.248,8	6.481,2	30,1	52,5
2022-I	7,5	694,0	1.061,9	2.511,9	2.231,0	31,1	47,6
2022-II	7,7	773,7	1.664,2	3.428,3	3.061,9	25,3	54,4
2022-III	4,00	1.008,9	2.154,9	4.265,7	3.837,4	26,3	56,2
2022-IV	3,5	1.083,2	2.442,6	4.800,7	4.305,2	25,2	56,7
2022 Yıllık	5,6	3.559,8	7.323,6	15.006,6	13.435,5	26,5	54,5

İlk çeyrek büyümesi yüzde 7,5'ten yüzde 7,6'ya, ikinci çeyrek yüzde 7,7'den yüzde 7,8'e, üçüncü çeyrek büyümesi de yüzde 3,9'dan yüzde 4'e revize edildi. Buna göre dört dönem toplamıyla elde edilen yıllık GSYH zincirlenmiş hacim endeksi, önceki yıla göre yüzde 5,6 arttı. 2021 yılında GSYH büyüme oranı yüzde 11,4 olmuştu. 2022'nin son üç aylık dönemindeki yüzde 3,5'lik büyüme ile art arda kesintisiz büyüme süreci 10 çeyreğe ulaşırken, 2020'nin 2'nci çeyreğindeki yüzde 10,3'lük küçülmenin ardından geçen süredeki en düşük çeyreklik büyüme kaydedildi. Ancak yıllık büyüme oranı Orta Vadeli Program'da (OVP) 2022 için öngörülen yüzde 5'lik hedefin üzerinde gerçekleşti.

Kişi başına milli gelir 10 bin 655 dolar

2022 yılında kişi başına GSYH cari fiyatlarla 176 bin 589 TL, ABD doları cinsinden de 10 bin 655 dolar olarak hesaplandı. 2023-2025 OVP'de 2022'de kişi başına milli gelir gerçekleşme tahmini 9 bin 485 dolar olarak öngörülmüştü. Kişi başına milli gelir bu yılın tümünde öngörülen 10 bin 71 doların da üzerinde gerçekleşti.

Finansta hızlı büyüme, inşaatta küçülme

GAYRİ SAFİ YURT İÇİ HASILA (GSYH) SONUÇLARI					
	Çeyrek	Cari fiyatlarla (Milyon TL)	Cari fiyatlarla (Milyon \$)	Zincirlenmiş Hacim Endeksi	Büyüme Oranı (%)
2021	I	1.395.931	189.364	173,4	7,5
	II	1.592.926	190.006	187,1	22,2
	III	1.931.231	227.406	214,7	7,9
	IV	2.328.700	200.330	223,5	9,6
	Yıllık	7.248.789	807.106	199,7	11,4
2022	I	2.511.885	180.920	186,6	7,6
	II	3.428.260	219.943	201,8	7,8
	III	4.265.712	241.968	223,4	4,0
	IV	4.800.717	262.669	231,3	3,5
	Yıllık	15.006.574	905.501	210,3	5,6

GSYH'yi oluşturan faaliyetler incelendiğinde; 2022 yılında önceki yıla göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak; finans ve sigorta faaliyetleri toplam katma değeri yüzde 21,8, hizmet faaliyetleri yüzde 11,7, mesleki, idari ve destek hizmet faaliyetleri yüzde 9,9, bilgi ve iletişim faaliyetleri yüzde 8,7, diğer hizmet faaliyetleri yüzde 5,8, kamu yönetimi, eğitim, insan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri yüzde 4,8, gayrimenkul faaliyetleri yüzde 4,3, sanayi yüzde 3,3 ve tarım sektörü yüzde 0,6 arttı. İnşaat sektörü ise 2022 yılında yıllık bazda yüzde 8,4 oranında küçüldü.

Önceki çeyreğe göre büyüme yüzde 0,9

Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH zincirlenmiş hacim endeksine göre bir önceki çeyreğe göre büyüme ise yüzde 0,9 oldu. Üretim yöntemiyle GSYH 2022 yılının son çeyreğinde cari fiyatlarla önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 106,2 artarak 4 trilyon 800 milyar 717 milyon TL oldu. GSYH'nin dördüncü çeyrek değeri cari fiyatlarla 262 milyar 669 milyon dolar oldu.

Tüketim hızlı, yatırım yavaş arttı

Yerleşik hane halklarının nihai tüketim harcamaları, 2022 yılında bir önceki yıl zincirlenmiş hacim endeksine göre yüzde 19,7 arttı. Hane halkı tüketim harcamalarının GSYH içindeki payı yüzde 57,5 oldu. Yerleşik hane halklarının nihai tüketim harcamaları 2022 yılının dördüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak yüzde 16,1 arttı.

Devletin nihai tüketim harcamaları yüzde 9,0, yatırımları gösteren gayrisafi sabit sermaye oluşumundaki artış ise yüzde 2,6'da kaldı. 2022 yılında bir önceki yıl zincirlenmiş hacim endeksine göre mal ve hizmet ihracatı yüzde 9,1, ithalatı ise yüzde 7,9 artış gösterdi. Mal ve hizmet ihracatı, 2022 yılının son çeyreğinde ise önceki yılın aynı çeyreğine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak yüzde 3,3 azalırken ithalatı yüzde 10,2 arttı.

Emeğin payı tarihi dip noktada

TÜİK'in açıkladığı veriler, milli gelirden emek kesimi aleyhine devam eden değişimi de ortaya koydu. 2022'nin son çeyreğinde milli gelirden alınan payda emek-sermaye makası daha da açıldı.

İşgücü ödemeleri 2022 yılında 2021'e göre yüzde 82,7 artarken, sermayenin milli gelirden aldığı payı gösteren net işletme artışı/karma gelirdeki artış yüzde 115,2'ye ulaştı. 2022'nin son çeyreğinde ise önceki yılın aynı dönemine göre işgücü ödemelerindeki artış yüzde 103,3'le, net işletme artışı/karma gelirdeki yüzde 104,9'lük artışı yakınsadı. İşgücü ödemelerinin cari fiyatlarla Gayrisafi Katma Değer içerisindeki payı, 2022'nin tümünde yüzde 26,5'le son yılların en düşük düzeyine indi.

Net işletme artışı/karma gelirin payı ise yüzde 54,5'e yükseldi. Çeyrekler itibariyle bakıldığında milli gelirden emeğin aldığı payın düşmeye devam ettiği görüldü. Revize verilere göre 2022'nin ilk çeyreğinde yüzde 31,1, ikinci çeyrekte yüzde 25,3, üçüncü çeyrekte yüzde 26,3 olan pay, son çeyrekte yüzde 25,2'ye kadar geriledi. 2016 yılının ilk çeyreğinde yüzde 40,5 düzeyinde bulunan işgücünün milli gelirden aldığı pay, izleyen çeyreklerde sürekli düşerek anılan yılın tümünde yüzde 36,3 olmuş, izleyen yıllarda da gerilemesini sürdürerek 2021'de yüzde 30,1'e inmişti. Sermayenin payı ise 2016'nın ilk çeyreğindeki yüzde 41 ve yılın tümündeki yüzde 47,5'lik düzeyinden, 2021'nin tamamında yüzde 52,5 düzeyine yükselmişti.

Abdulkadir Selvi

Kılıçdaroğlu favori son anda Yavaş'tan çıkış

DEPREM bölgesinden gelip grup toplantılarını izlemek üzere Meclis'e adım attığım anda siyasetin merkezine geldiğimi anladım.

Ama beni üzen bir şey oldu. Deprem bölgesinde acı var. Hem de öyle bir acı ki enkazın başında evladının cenazesini bekleyen annenin acısından söz ediyorum. Deprem bölgesinde bir kişiyi daha kurtarabilir miyim diye hayatını hiçe sayıp enkaza giren insanların kahramanlık hikâyeleri var. Deprem bölgesinde her şeyini kaybetmiş insanlar var. Yokluk var, korku var, sıkıntı var. Meclis'te ise aynı tas aynı hamam. Deprem dahi kalpleri yumuşatamamış. Kılıçdaroğlu'nu CHP grubunda izledim. "Bu iktidar devletin kolonlarını kesti. Devlet öyle sağlıklı işliyordu ki hangi bölgede ne olacağı, ne kadar can kaybı olacağı bile yazıyordu" dedi.

90'LI YILLAR TABUSU

O sağlıklı işleyen devleti Marmara depreminde gördük. Devlet enkazın altında kaldı. "Nerede bu devlet?" çığlığı oradan çıktı. Sağlıklı işleyen devleti SSK Genel Müdürü olarak Kemal Kılıçdaroğlu, Savaş Ay'ın programında, "10 yıl önce SKK hastaneleri daha iyiydi. Elbette ki şikâyetçiyim" demişti.

Muhalefetin bir açmazı var. 90'lı yılları sanki Türkiye'nin altın yılları gibi gösteriyorlar. 90'lı yıllar altın yıllarsa o dönemin partileri niye silinip gitti.

BARUT FIÇISI GİBİYDİ

Neyse, Kılıçdaroğlu'na dönelim. CHP grubunda bir süre Kemal Bey'i izledim. Barut fıçısı gibiydi. Kürsüde konuşurken, mikrofonlar sallanıyordu. Adıyaman'daki helalleşme sözleri üzerinden Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı hedef aldı. "Helallik istiyor.

Halkına kastetmenin helalliği olmaz. İnsanların ölümünü beklediler” dedi. Muhalefet eleştirir. Ama bu tür dönemlerde sorumlu muhalefet yapan halkın güvenini kazanır.

KILIÇDAROĞLU'NUN STRATEJİSİ

Kılıçdaroğlu ise depremde yapıcı olmak yerine tam tersine bir yerde pozisyon aldı. “Yaşananlara siyaset üstü bakmayı, iktidarla hizalanmayı reddediyorum. Bu çöküş tam da sistematik rant siyasetinin sonucudur. Erdoğan’la, sarayıyla ve rant çeteleriyle hiçbir zeminde buluşmayacağım” dedi.

MİÇOTAKİS ARADI AMA KILIÇDAROĞLU ARAMADI

Bu stratejiyle cumhurbaşkanlığı adaylığında parti içindeki rakipleri Ekrem İmamoğlu ve Mansur Yavaş’ı geride bıraktı. 6’lı Masa’nın doğal adayı oldu. Ama asrın felaketinde iyi bir sınav veremedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ı Biden aradı, Macron aradı, Putin aradı, Zelenski, Miçotaki s aradı. Akşener aradı, Babacan aradı, bir tek Kılıçdaroğlu aramadı.

KILIÇDAROĞLU'NUN ARTILARI

Kılıçdaroğlu’nun artıları da vardı. AHBAP’a çadır satışı işini doğru yönetemeyen Kızılay’a, “Deponuzda kaç çadır varsa getirin kardeşim, hepsini alacağız ve deprem bölgesine göndereceğiz” dedi. Kızılay’ın elinde ne kadar çadır varsa bölgeye sevk etmesi lazım. Afet zamanında çadır satışı olur mu?

Kılıçdaroğlu’nun depremzedelerin yaralarının sarılması için 11 madde halinde açıkladığı önerileri de yerindeydi. Bu tür dönemlerde yapıcı muhalefet yapan kazanır.

AKŞENER-KILIÇDAROĞLU GÖRÜŞMESİ

Bu vesile ile Kılıçdaroğlu'nun cumhurbaşkanı adaylığı konusunda elde ettiğim bilgileri paylaşmak istiyorum.

- 2 Mart'taki toplantıda cumhurbaşkanı adaylığı konuşulacak. CHP'den masaya sadece Kılıçdaroğlu'nun ismi gidecek.

- 2 Mart toplantısı öncesinde en kritik gelişme Akşener ile Kılıçdaroğlu'nun görüşmesiydi. HDP tartışması sırasında da ipler gerilince iki lider bir araya gelmişti. Akşener'in "Bu masa noter görevi görmeyecek" ve "Gerizekâllık" çıkışlarından sonra bir araya geldi iki lider. Krizin aşıldığı söyleniyor. İki taraftan da, "Olumlu bir görüşme oldu" havası veriliyor.

- CHP'de Akşener'in, Kılıçdaroğlu'nun adaylığına karşı çıkmayacağı beklentisi hâkim. Ama İYİ Parti'de hâlâ, "Aday konusu konuşulmadı" havası hâkim.

İMAMOĞLU ROTAYI 2028'E ÇEVİRDİ

- Ekrem İmamoğlu'nun umudu azalmış durumda. Bir dönem bekleyip CHP genel başkanlığı ve 2028 seçimlerinde cumhurbaşkanı adaylığı hesapları yaptığı söyleniyor. Meral Akşener'in de bir süre önce, "Ekrem, sen 15'inci cumhurbaşkanlığı için hazırlıklarını yap. İki yıl içinde erken seçime götüreceğim. Sen de o zaman cumhurbaşkanı adayı olursun" dediği söylenmişti. Planlar örtüşüyor.

MANSUR YAVAŞ'IN ZAMANLAMASI

- Mansur Yavaş bir ara Kılıçdaroğlu'na biat etmişti. Öyle ki, "İç Anadolu Bölgesi'ndeki seçim kampanyanızı ben üstleneyim" demişti. Ama İYİ Parti'de Kılıçdaroğlu'na yönelik direnç devam edince Mansur Yavaş, "Altılı Masa beni aday gösterirse benim için görevdir" çıkışını yaptı. Mansur Yavaş İYİ Parti'den çok iyi haber alıyor.

Çünkü İYİ Parti'de çok güçlü bir Mansur Yavaş lobisi var. Koray Aydın, Yavuz Ağırallıoğlu, Buğra Kavuncu ve Adnan Bekar, Mansur Yavaş'ın adaylığını destekliyorlar. Mansur Yavaş, İYİ Parti'deki eğilimi görerek bu çıkışı yaptı ama Akşener'in bir açmazı var. Kılıçdaroğlu, Yavaş ismini masaya getirmezse Akşener nasıl destekleyecek? Çünkü Mansur Yavaş CHP'nin belediye başkanı. Ayrıca daha önce de ortak aday gösterilmediği takdirde Kılıçdaroğlu'na rağmen aday olmayacağını bildirdi.

KILIÇDAROĞLU ÖNDE

Kılıçdaroğlu masaya küçük partilerin desteğini sağlamış olarak oturuyor. Favori Kılıçdaroğlu. Ama henüz Akşener'i ikna edebilmiş değil. Kılıçdaroğlu'nun adaylık vizesi Meral Akşener'den geçiyor.

Esfender KORKMAZ

2022 büyüme analizi

1 Mart 2023 Çarşamba

2021 sonunda Sayın Cumhurbaşkanı, faizleri tek haneye düşüreceğini açıkladı. Gerekçe olarak da ekonomide canlanma olacağını söyledi. Ama büyüme oranı tersine 2021'de yüzde 11,4 iken tek haneli faiz ile yüzde 5,6'ya geriledi.

IMF verilerine göre, 2022 dünya büyüme ortalaması yüzde 3,2, gelişmekte olan ülkeler büyüme ortalaması ise 3,9 oldu. Türkiye 2022 büyüme oranı dünyaya göre daha yüksektir. Ne var ki; Türkiye'de büyüme trendi düşme yönündendir.

SEKTÖRLERDE BÜYÜME					
SEKTÖRLER	1 ÇEYREK	2 ÇEYREK	3 ÇEYREK	4 ÇEYREK	2022 YILLIK
GSYH	7.6	7.8	4.0	3.5	5.6
TARIM	-1.5	-2.0	2.3	-0.3	0.6
SANAYİ	8.6	8.3	0.6	-3.0	3.3
İNŞAAT	-7.5	-10.7	-15.0	2.0	-8.4
HİZMETLER	15.3	18.1	7.0	8.6	11.7
FİNANS VE SİGORTA	25.7	26.6	21.6	13.4	21.8

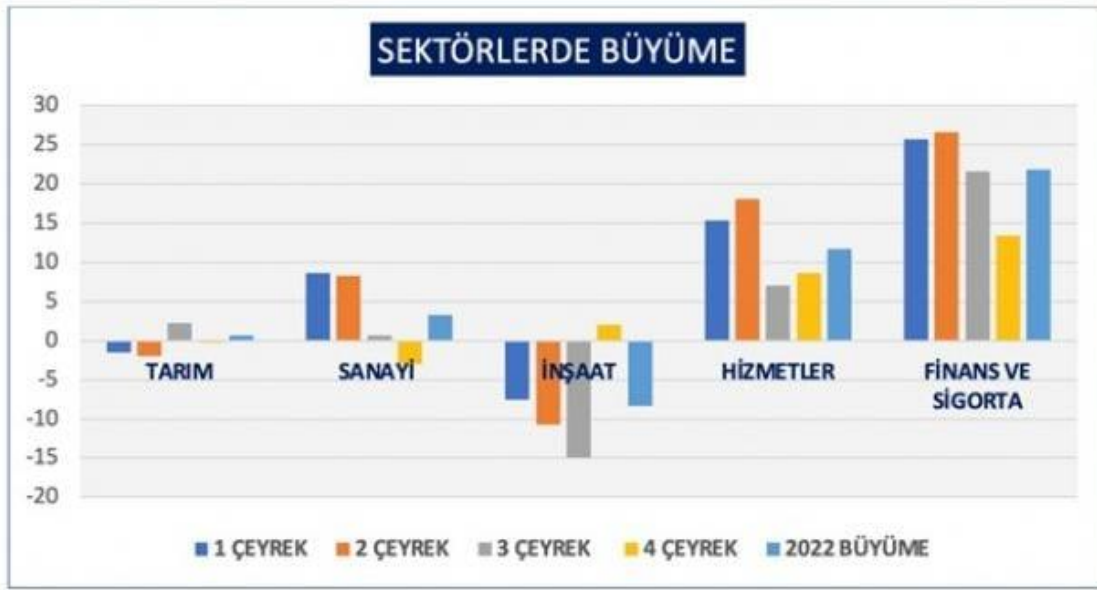
*Çeyrekler itibariyle büyüme oranı sürekli düştü. İlk çeyrekte yüzde 7,6 olan büyüme oranı son çeyrekte 3,5 oldu.

*Sanayi sektöründe 3 çeyrekte 0,6 oranında düşük büyüme oldu ve son çeyrekte ise eksi 3 oranında daraldı.

*İnşaat sektöründe son yıllarda daralma var. 2022 yılında eksi 8,4 oldu. Ancak 2023'te deprem nedeni ile inşaat sektöründe büyüme pozitif olur.

*Yatırımlarda büyüme 2022 yılında yüzde 2,8 oldu ve GSYH da ortalama büyüme oranının altında kaldı. Yatırımlarda büyüme potansiyel büyümeyi artırır. Düşük veya eksi büyüme ise düşürür. Daha önemlisi istikrarlı büyüme için altyapı, teknoloji ve sanayi sektöründe yatırım yapılması gerekir.

*En büyük istikrar sorunu, finans sektörü ile reel sektörün büyüme oranları arasındaki farkın yüksek olmasıdır. Sanayi sektöründe son çeyrek büyüme oranı eksi oldu. 2022 yılında ise sanayi sektöründe büyüme oranı yüzde 3,3 olurken, Finans sektöründe büyüme yüzde 21,8 oldu.

2022 fert başına GSYH 10,655 dolar oldu. 2021 yılında 9,592 dolar idi. Dolar olarak fert başına GSYH'nın artmasının temel nedeni, 2022 yılında kur artışının enflasyonun altında kalmış olmasıdır. Pratik olarak 2022 yılı TÜFE oranı yüzde 64,27 oldu. 2022 dolar enflasyonu ise 6,5 oldu. Doların 2022 yılında $64,27 - 6,5 =$ yüzde 57,8 oranında artması gerekirdi. Oysa ki 2021 Aralık 13,5699 olan dolar kuru 2022 Aralık ayında yüzde 37,62 oranında artarak 18,6741 oldu. Yani kur artışı TÜFE'nin altında kaldı.

Mamafih, Merkez Bankası TÜFE bazlı reel kur endeksine göre de, 2021 Aralık ayında, bir dolar artı bir Euro'dan oluşan döviz sepetine karşı TL yüzde 52,27 oranında daha düşük değerde iken, 2022 Aralık ayında yüzde 45,24 oranda düşük değere yükseldi.

2022 yılında harcama yöntemi ile GSYH hesabına göre hane halkı tüketimi yüzde 57,5 arttı. Büyümeye en yüksek katkıyı sağladı.

2022 YILI HARCAMA YÖNTEMİ İLE GSYH (ZİNCİRLENMİŞ HACİM ENDEKSİ)		
	Yüzde Pay	Büyüme Oranı
GSYH	100.00	5.6
Hane halkı tüketimi	57.5	19.7
Kar amacı olmayan kuruluşlar	0.3	3.1
Devletin nihai tüketimi	11.6	5.2
Stoktaki değişiklikler	3.1	
Gayri safi sabit sermaye oluşumu	29.6	2.8
İhracat	37.9	9.1
İthalat	42.6	7.9

Gelir yöntemi ile ücretlerin katma değer içindeki payı, 2020'de yüzde 28,7 iken 2022'de yüzde 25,2'ye geriledi. Bunun iki nedeni var; Birisi Türkiye'de çalışanlar için ayrı bir geçinme endeksi yoktur. İkincisi; TÜİK, TÜFE'yi düşük gösteriyor. Ücret artışları bu düşük TÜFE'ye göre yapılıyor.

2023 büyüme oranı tahminini; Dünya Bankası yüzde 1,7, IMF ve OECD yüzde 3 olarak açıklamışlardı. Ancak bana göre deprem nedeniyle, 2023'te yüzde 1 veya 2 dolayında bir küçülme yaşayacağız.

01 Mart 2023, Çarşamba

BAŞYAZIMEHMET BARLAS

Deprem bölgesinden göç edenler geriye döner mi?

Tarih boyunca Türk milleti **göçebelikle** anılmıştır. Çeşitli dönemlerde Türklerin bir kıtadan başka bir kıtaya bazen isteyerek bazen zorunlu olarak göç ettiğini görürsünüz. Yakın tarihimize baktığımızda bu kaderimizin değişmediğine şahit olursunuz. Hatırlarsınız 1980'li yıllarda Bulgaristan zulmünden kaçan soydaşlarımız Türkiye'ye göç etmişti. 19. yüzyılın ortasında Rusya'dan Anadolu'ya yüz binlerce Türk göç etmiş, bazı soydaşlarımız bu yolculukta Karadeniz'in dalgalı sularında yaşamını yitirmişti. Bu örnekleri çoğaltabiliriz.

Şimdi yine büyük bir göç hareketiyle karşı karşıyayız. Ülkemizin 11 ilini kapsayan Kahramanmaraş merkezli **"asrın deprem faciası"**nın sonrasında büyük bir göç hareketi başladı.

Bu konuda araştırma yapan sosyologlar, göç edenlerin hiçbir zaman geriye dönmediğini söyler. Sosyologlar, göç edenlerin geri dönmemesini bir kader olarak görebilir. Ancak bu kez durum farklı. Türkiye'nin deprem bölgesinin demografik yapısının korunması bir **"milli güvenlik meselesi"**dir. Özellikle Hatay'dan göç eden her vatandaş bunun farkında. Kendisine mikrofon uzatılan vatandaşlar, **"Bir gün mutlaka Hatay'a döneceğiz"** diyor. Evet bu göçün mutlaka geri dönüşü olmalıdır. Tabii geri dönüşün sağlanması için önce kalıcı konutlar tamamlanmalı. Çevre ve Şehircilik Bakanı **Murat Kurum**, 202 bin binanın yıkılmış veya yıkılacak olduğunu açıkladı. Geri dönüş için her binanın yeniden yapılması gerekiyor. Peki bunu kim yapabilir? Bugüne kadar doğal afetlerin hepsinde sözünü tutan Cumhurbaşkanı **Erdoğan**, **"bir yıl sonra yeni şehirlerin tamamlanacağı"** sözünü verdi. Peki insanları çürük binalarda yaşamaya mahkûm etmek ve kentsel dönüşümün önüne geçmek için dava üzerine dava açan muhalefetin yeni şehirler kurabileceğine inanıyor musunuz? Emin olun birbirinin kuyusunu kazan 6'lı Masa'nın tek bir ortağı bile buna inanmıyordur. 14 Mayıs 2023 seçimlerinin önemi depremde sonra bir kat daha arttı. Eğer bu bölgede **demografik yapının değişmesini istemiyorsak**, bölgenin tarihsel dokusuna uygun yeni şehirler yapacak bir hükümeti işbaşına getirmekten başka çaremiz yok.

CAN PAKER'İ HİÇ ANLAMAMIŞSIN MURAT BELGE

Dün 28 Şubat 1997 postmodern darbenin yıldönümüydü. 26 yıl önce, İstanbul sermayesi, medya ve TSK içerisindeki cuntanın işbirliğiyle Türkiye demokrasisine büyük bir darbe vurdu. 28 Şubat döneminin tüm saçmalıkları artık geride kaldı. Türkiye demokrasisinde baş döndürücü gelişmeler yaşandı.

28 Şubat'ın son kalıntıları, 2007 yılında "**Cumhuriyet Mitingleri**" maskesi altında yine seçilmiş iktidarı hedef aldı. 2012 yılında bu kez dış istihbarat servislerinin kontrolünde gerçekleştirilen Gezi ayaklanmalarında hedef yine **Recep Tayyip Erdoğan**'dı. Şimdi stadyumlardaki "**paralı provokatörlerin**" kışkırtmaları üzerinden yeni bir senaryo sahneye konuluyor. Türk solu maalesef bu oyunları hiç kavrayamadı ve hep sınıfta kaldı. **Murat Belge** de bunlardan biri. Cuma günü vefat eden 55 yıllık yol arkadaşım ve kayınbiraderim **Can Parker**'in yakın dostu olduğunu iddia eden **Belge**, dün yazdığı bir yazıyla bu süreci hiç kavrayamadığını göstermiş. Bir dönem birlikte hareket ettikleri **Can Parker**'in, **Recep Tayyip Erdoğan**'ın demokrasi yolculuğunda birlikte yürümesini bir türlü hazmedememiş. Gezi ayaklanmasında **Erdoğan**'ın arkasında durmasına hiç anlam verememiş. Özetle, "**Ne güzel George Soros'un peşinden gidiyorduk, Erdoğan'ı desteklemek nereden çıktı**" diyor **Belge**.

Küresel sermayenin militanı olmayı "solculuk" veya "devrimcilik" zannetmek ne kadar acı değil mi? Can'ı hiç anlamadın Murat Belge. Bu kafayla anlayacağını da zannetmiyorum.